

65 години АБУЖЕТ
Софийски сюжети

65 years АБУЖЕТ
Sofia themes

АБУЖЕТ

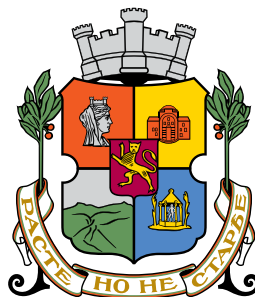
Корица /Cover: Централна минерална баня/ Central mineral bath

Фотограф/ Photograph: Донко Филипов / Donko Filipov

Четвърта корица / Fourth cover: Централен военен клуб / Central Military Club

Фотограф/ Photograph: Веселина Филипова / Vesselina Filipova

С подкрепата на Столична община
With the support of Sofia Municipality

Софийски сюжети Sofia themes

© **Редактор / Editor**

Веселина Филипова / Vesselina Filipova

© **Автори / Authors:**

Антоанета Титянова / Antoaneta Tityanova

Бойка Асиова / Boyka Asiova

Бойка Велінова / Boyka Velinova

Веселина Филипова / Vesselina Filipova

Магдалена Гізова / Magdalena Gigova

Мария Мира Христова/ Maria Mira Hristova

Мария Петкова / Maria Petkova

Оля Ал-Ахмед / Olya Al-Ahmed

Славяна Манолова / Slavyana Manolova

Соня Алексіева / Sonya Aleksieva

Юлия Вълкова / Julia Valkova

© **Превог / Translation:**

Агенция „ПРЕВОДИ БГ“ / PREVODI BG Translation Agency

© **Графичен дизайн / Graphic design:**

Лиляна Дилова / Liliyana Dilova

© **Фотографи / Photographs:**

Авторите / The authors

© **Издател:** АБУЖЕТ, 2021

ISBN 978-954-92596-9-8

Съдържание / Content

Веселина Филипова / Vesselina Filipova.....	7
Прегovor / Preface	
Пламен Старев / Plamen Starev.....	8
65 години АБУЖЕТ – клубът на разказвачите на истории 65 years АБУЖЕТ – the storytellers' club	
Антоанета Титянова / Antoaneta Tityanova.....	10
За чудото в Княжево, за Бали Ефенди и пророк Илия About the miracle in Kniajevo, about Bali Effendi and the prophet Elijah	
Бойка Асиова / Boyka Asiova.....	16
Владимир Гиновски – скулптурът с потекло Vladimir Ginovski – the sculptor with ancestry	
Бойка Велинова / Boyka Velinova.....	20
София – градът на „небесните жители“ Sofia – the city of the “heavenly residents”	
Веселина Филипова / Vesselina Filipova.....	26
Архитект Виктория Ангелова - първата Architect Victoria Angelova – the first	
Магдалена Гигова / Magdalena Gigova.....	32
Въздъшка за Лозенец, липите и „Под липите“ A Sigh for Lozenets, the lindens and “Under the lindens”	
Мария Мира Христова / Maria Mira Hristova.....	38
София – столица на хилядолетна толерантност Sofia - the capital of millenary tolerance	
Мария Петкова / Maria Petkova.....	46
Магдалина Станчева разкрива тайните съкровища на София Magdalina Stancheva reveals Sofia's secret treasures	
Оля Ал-Ахмед / Olya Al-Ahmed.....	52
“Свети Пантелеймон” - църквата на прокудените белогвардейци “Saint Panteleimon” - the ousted White Guards' church	

Славяна Манолова / Slavyana Manolova..... 58

Странните обитатели на Къщата с глицинията

The strange inhabitants of the Wisteria House

Соня Алексиева / Sonya Aleksieva..... 64

Как накарахме значкови софийски къщи да проговорят?

How we made significant Sofia houses speak?

Юлия Вълкова / Julia Valkova..... 72

Улица “Цар Иван Асен II” - Врата към новата история на София

Tsar Ivan Asen II Street - a gateway to the new history of Sofia

Прегговор

Светът беше станал пътища и книги за нас, влюбените в пътешествията журналисти и писатели от АБУЖЕТ. С вятър в косите, мечтаехме и летяхме, опознавайки чужди народи, странни обичаи, обикновени хора...

На всичко това изневиделица КОВИД кризата сложи кръст. Заклучени в собствените си домове и родни места, вцепенени, невярващи, объркани, ние лека-полека се вглеждахме в себе си. Потърсихме корените си. Разтворихме сърцата си за красотата на заобикалящата ни среда.

Винаги сме обичали нашата родна София. Тя е имала запазено място в сърцата ни, но пропускахме да ѝ го кажем на глас. А тя като майчица, търпеливо дочака гецага си.

Днес ние ѝ се обясняваме в любов, разказвайки за вдъхновяващи творци, изградили облика ѝ на столица. Възкресяваме живота в емблематични софийски домове. Говорим за древна Сердика и хилядолетната ѝ толерантност между култури и религии. Докосваме се до съкровищницата на историческото наследство в центъра на града. Любуваме се на достолепната ѝ аристократична архитектура...

Този сборник посвещаваме на нея - нашата мъдра, прекрасна и любима София.

Веселина Филипова
Редактор

Preface

The world had become roads and books for us, travel-loving journalists and writers with ABUJET. With the wind in our hair, we dreamed and flew, getting to know foreign peoples, strange customs, ordinary people...

Suddenly, the COVID crisis put an end to all this. Locked in our own homes and hometowns, numb, unbelieving, confused, we slowly looked at ourselves. We looked for our roots. We opened our hearts to the beauty of our surroundings.

We have always loved our native Sofia. She had a place in our hearts, but we failed to tell her out loud. And she, as a mother, waited patiently for her children.

Today we're declaring our love to her, recounting about inspiring artists who built her image of a capital. We're resurrecting life in emblematic homes in Sofia. We're talking about ancient Serdica and its millennial tolerance between cultures and religions. We're touching the treasury of historical heritage in the city center. We're admiring her dignified aristocratic architecture...

We dedicate this collection to her - our wise, beautiful and beloved Sofia.

Vesselina Filipova
Editor

65 ГОДИНИ АБУЖЕТ – клубът на разказвачите на истории

В края на 1954 г. – преди 67 години, председателят на Съюза на белгийските журналисти по туризма, Раф Алофс, се обръща към колеги от Франция и Италия с призив за създаване на федерация. На 2 декември колеги от трите държави основават в Париж FIJET - Международната федерация на журналистите и писателите по туризма (Federation Internationale des Journalistes et Ecrivains du Tourisme). Първият конгрес на новата организация се провежда през 1956 г. в Ница.

Същата година в България група журналисти, пишещи на туристически теми, учредяват Българската асоциация на журналистите и писателите по туризма – АБУЖЕТ. Сред „бащите“ ѝ са някои от най-големите имена в българската журналистика и публицистика: Валери Петров, Богомил Райнов, Богомил Нонев, Николай Тодоров, Ивайла Вълкова, Ясен Антов и др.

Днес тези хора с право можем да наречем визионери, защото в онзи период туризмът не е приоритет на партийната политика. Основателите на АБУЖЕТ са хора пътуващи, за които светът е университет, а всяко пътуване носи знание.

Валери Петров е обиколил цяла България. През 1957 г., прекарва 6 месеца в страната на поднебесната империя и на следващата година издава „Книга за Китай“. През 1965 г. пише изключително интересния „Африкански бележки“. Дълго президент на АБУЖЕТ бе един от най-сладкодумните разказвачи на истории - Ясен Антов, обиколил не само много страни, но и всяко кътче от България. Неотдавна починалият последен президент на АБУЖЕТ – Максим Минчев, беше заклет пътешественик, закачил на колана си скалповете на над 150 държави. Буквално всеки уикенд пътуваше из България.

АБУЖЕТ е клуб по интереси на пътуващи и пишещи хора. Той е един малък департамент на несъществуващия световен университет на откривателството, клуб на разказвачите на истории по пътищата.

Днес над 60 журналисти са членове на АБУЖЕТ със статут на асоцииран член на FIJET, обединяваща над 600 журналисти и писатели от над 30 държави по цялата планета.

Пламен Старев - генерален секретар
на АБУЖЕТ, член на Изпълнителното
бюро на FIJET, председател на Комисията
за връчване на международната
журналистическа награда „Златна ябълка“
за принос в туризма.

65 YEARS ABUJET – the storytellers' club

At the end of 1954, 67 years ago, the president of the Union of Belgian Tourism Journalists, Raf Alofs, called on colleagues from France and Italy to form a federation. On December 2, in Paris, colleagues from the three countries founded FIJET - the World Federation of Travel Journalists and Writers (Fédération Internationale des Journalistes et Ecrivains du Tourisme). The first congress of the new organization was held in 1956 in Nice.

In the same year in Bulgaria, a group of journalists writing on tourism topics established the Bulgarian Association of Journalists and Travel Writers - ABUJET. Among its “fathers” are some of the biggest names in Bulgarian journalism and publicism: Valeri Petrov, Bogomil Raynov, Bogomil Nonev, Nikolay Todorov, Ivayla Valkova, Yassen Antov and others.

Today we can rightly call these people visionaries, because in that period tourism was not a priority of (communist) party policy. The founders of ABUJET were travelers for whom the world was a university, and every trip brought knowledge.

Valeri Petrov has traveled all over Bulgaria. In 1957, he spent six months in the land of the Subcelestial Empire and the following year he published a “Book about China”. In 1965 he wrote the extremely interesting “African Notes”. For a long time, ABUJET was presided by one of the most eloquent storytellers - Yassen Antov, who toured not only many countries, but also every corner of Bulgaria. The recently deceased last president of ABUJET - Maxim Minchev, was a sworn traveler who fastened the scalps of more than 150 countries on his belt. He traveled around Bulgaria literally every weekend.

ABUJET is a club for the interests of travelers and writers. It is a small department of the non-existent World Discovery University, a club of road storytellers.

Today, more than 60 journalists are members of ABUJET which has the status of an associate member of FIJET, uniting more than 600 journalists and writers from more than 30 countries around the world.

*Plamen Starev - Secretary General of ABUJET,
Member of the Executive Committee of FIJET.
Chairperson of the FIJET GOLDEN APPLE
Committee*

За чудото в Княжево, за Бали Ефенди и пророк Илия

И да не вярвате в чудеса, ги има, там където пътят за Егейско море и Владайска река делят две планини – Витоша и Люлин, а чудотворната термална вода, бликаща от хилядолетия, била любима на княз Батемберг и на цар Борис III, който я наливал сам от Царската чешма. В последните метри земя на Витоша издига снага храм „Св. Илия“, в който на 20 юли княжевци честват своя празник. 13 дни по-късно – на 2 август в църковния двор се събират мюсюлмани да почетат дервиша Бали Ефенди. В православната обител влизат и християни, и мюсюлмани, търсещи помощ от св. Илия и от Сладкия ефенди, чието тюрбе е долепено до църквата.

Как така мюсюлманска гробница в християнска църква?

Не говорим за легенда, нито за приказка от 1001 нощ, а за дервиши, за Сюлейман Великолепни, за Али Баба, който покровителствал цялата околия. Това е историята на столичен район, чието име било Клисуря (1562-1612, посочено в Боянския поменик), наричано още Елешница, а от 1881 г. именувано на княз Батемберг - Княжево. Но в Османската империя - от XVI век до 1878 г. селото е кръстено на един от най-известните мюсюлмански духовници Бали Ефенди - изгорен жив, защото не събирал данъци от гяурите и вярвал в силата на добротата и на любовта. Хората го нарекли „Бали ефенди“ – добър, благ, сладък човек (бали означава „пчелен мег“ - за кратко Княжево се нарича и Мегово). Имамът починал през 1553 г. и бил погребан във вакъфския имот, където по-късно построяват църквата „Св. Илия“. Тюрбето (гробната могила) е точно за нея.

Няма как известният пътешественик Евлия Челеби в пътепис от Балканите 1652 г. да не напише: „Наблизо е Бали ефендивата баня, която се намира в село Бали ефенди. Банята е с ниско кубенец, край река. От опит се знае, че тя е лековита вода.“

Али Баба – валия на Балиево, свят човек, алианин и дервиш, последовател на поета Руми -

построява дервишки комплекс с джамия на мястото, където днес е обгърнатата от зеленина църква, построена по инициатива на княз Александър Батенберг. Министър-председателят Стефан Стамболов с раболепие предложил: „Княже, щом тук е княжевската гора, княжевската баня, резиденцията, редно е да наречем квартала на Вас.“ И така Бали Ефенди станал на Княжево.

Основният камък на църквата е положен през 1888 г. го Тюрбето. Храмът бил осветен от епископ Партений на 20 юли 1893 г. и от век съжителства с лобното място на имама, който се опълчил на Високата порта, проповядвайки, че целият свят е създаден от любов.

Преди 30 години за първи път чух историята за Бали Ефенди от неговия потомък - пророкът Кязим ходжа. Не повярвах и отидох сама да се уверя. До храма, известен с красиво изографисаните икони на светите братя Кирил и Методий, наистина се издигаше 2-метровата гробница на Сладкия ефенди, както го наричали, защото давал пари на хората, не вземал децата на гяурите да стават еничари, съградил баня, храм, училище...

Местните валии се оплакали на султана и при военния поход срещу Унгария, минавайки през София, той поискал да види видния османски духовник. Бали Ефенди осуетил срещата и се оттеглил във вековните гори на Витоша. Сюлейман Великолепни се обидил и наредил да погубят непокорния Баба Али и това коствало живота му.

Жителите на селото – туркини и българки, изровили от пепелта тленните останки на сладкия имам. Погребали ги с признателност в дервишкия комплекс, където по-късно изградиха тюрбе. Грижел се за гроба му, а Бали Ефенди се отплащал като изцелявал болните, дарявал с деца бездетните, ощастливявал с любов самотните.

Гробът на дервиша - място за поклонение на мюсюлмани от целия Балкански полуостров

Доста мъже от рода са духовни хора, между които е и мюфтията, застъпил се София да не бъде опожарена при идването на генерал Гурко. Той е пращяко на Кязим Ходжа, който ми разказа: „Моята баба Телгюзел - пряка потомка на Бали Ефенди, ми описваше живота и вярата му в любовта и доброто. Как е станал дервиш и улем (учен човек, лечител). Образованието си получил в Бухара, завършил религиозно училище в Истанбул, молитвите му били като

Мюсюлманска гробница
и християнска църква в общ двор

песнопение, възхваляващи Любовта, Бог, който е в сърцата на всеки. Не делал мъже и жени, хората на етноси. Отговарял за цялата област, обикалял чак до Албания.“

Не се знае какво е накарало Бали Ефенди да се засели в Княжево? Според преданията бил добър с българите и християните и неприимир към мюсюлманските издевателства. В началото на XIX век султан Махмуд II провежда реформи и разгромява дервишките орденни, включително комплекса на Бали Ефенди. Култът към Бали обаче продължава. Всяка година на Илинден в двора на княжевския храм се събират стотици мюсюлмани, палят свещи и се молят на свети Илия, след което отдават почит при гробницата на Али Баба, в чиято сила вярват.

Казваме, че София е град на толерантността. Камбаните на православния храм „Св.Неделя“ отекват в Баня Баши джамия „Молла Ефенди“, откъдето 3 пъти дневно има мът отправка призив за молитва Езан. В близост се молят евреите в третата по големина Синагога в Европа и най-голямата на Балканите, която е до Католическата катедрала „Св. Йосиф“, чиято основа поставя папа Йоан Павел II. Но за мен истинската притча за толерантността на етносите в България трябва да търсим в Княжево, където храмът „Св. Пророк Илия“ е на метър отстояние от мюсюлманското тюрбе на Бали Ефенди, а християни и мюсюлмани отправят наедно молитви за любов, здраве, благодат.

Антоанета Титянова - журналист, писател, общественик. Член на Управителния съвет на Съюза на Журналистите в България, на Съюз на свободните писатели, на АБУЖЕТ, носител на много български и международни награди за публицистика. Била е главен редактор на редица национални издания, автор е на 8 книги, между които двуезичната „София – от 7 извора вода“, издадена със съдействието на програма „Култура“ на Столична община.

About the miracle in Kniajevo, about Bali Effendi and the prophet Elijah

A Muslim tomb

Even if you do not believe in miracles, they exist, where the road to the Aegean Sea and Vladayska River divides two mountains - Vitosha and Lyulin, and where the miraculous thermal water gushing for millennia, was a favorite of Prince Batemberg and Tsar Boris III, who poured it himself from the Royal Fountain. In the last meters of land on Vitosha, rises the form of „St. Elijah“ church, in which on July 20 knyazhevians celebrate their holiday. 13 days later - on August 2 - Muslims gather in the churchyard to honor the dervish Bali Effendi. The Orthodox monastery welcomes both Christians and Muslims seeking help from St. Elijah and from the Sweet Effendi, whose tomb is attached to the church.

A Muslim tomb in a Christian church. How so?

We are not talking about a legend or a fairy tale from 1001 Nights, but about dervishes, about Suleiman the Magnificent, about Ali Baba, who patronized the whole district. This is the history of a metropolitan area,

the name of which was Klisura (1562-1612, mentioned in the Boyana monument), also called Eleshnitsa, and from 1881 named after Prince (Knyaz) Batemberg - Kniajevo. But in the Ottoman Empire - from the 16th century to 1878, the village was named after one of the most famous Muslim clerics Bali Effendi - burned alive because he did not collect taxes from the Gyaurs and a believer in the power of kindness and love. People called him "Bali Effendi" - a good, kind, sweet man (bali means "honey" - for a short period Kniajevo was also called Medovo). The imam died in 1553 and was buried in the waqf estate, where they later built the "St. Elijah" church. The turbe (grave mound) is right behind it.

There is no way for the famous traveler Evliya Chelebi, in a travelogue from the Balkans in 1652, not to write: "Nearby is the Bali Effendi Bath, which is located in the village of Bali Effendi. The bath by the river has a low dome. It is known from experience that this is healing water".

**Ali Baba - governor of Balievo, a holy man,
adept of Alevism and dervish, follower of the poet Rumi -**

built a dervish complex with a mosque on the site where today stands a church embraced by greenery, built on the initiative of Prince Alexander Battenberg. The Prime Minister Stefan Stambolov submissively suggested: "Prince, since here is the prince's forest, the prince's bath, the residence, it is right to give the neighborhood your name." And so Bali Effendi became Kniajevo.

The foundation stone of the church was laid in 1888 next to the turbe. The temple was consecrated by Bishop Partheniy on July 20, 1893, and for a century it has coexisted with the place of death of an imam who opposed the High Gate, preaching that the whole world was created out of love.

Thirty years ago, I first heard the story of Bali Effendi from his descendant, the Prophet Kyazim Hodja. I didn't believe it and went to see for myself. Next to the temple, famous for the beautifully painted icons of the holy brothers Cyril and Methodius, in deed stood the 2-meter tomb of the Sweet Effendi, as he was called because he gave money to the people, did not take the Gyaurs' children so they become janissaries, he built a bath, a temple, school...

The local governors complained to the sultan and during the military campaign against Hungary, while passing through Sofia, he asked to see the prominent Ottoman clergyman. Bali Effendi thwarted the meeting and retired to the centuries-old forests of Vitosha. Suleiman the Magnificent took offense and ordered the execution of the disobedient Baba Ali, and this cost him his life.

The inhabitants of the village - Turkish and Bulgarian women, dug out of the ashes the remains of the Sweet imam. They were then buried with gratitude in the dervish complex, where later a tomb was built. They took care of his grave, and Bali Effendi repaid by healing the sick, giving children to the childless, and making the lonely ones happy with love.

**The tomb of the dervish - a place of worship
for Muslims from all over the Balkan Peninsula**

Many men of the family are spiritual people, among whom is the mufti, who advocated that Sofia not be burned at the arrival of General Gurko. He is the great-grandfather of Kazim Hodja, who told me: "My grandmother Telguzel, a direct descendant of Bali Effendi, described to me his life and his faith in love and goodness. How he became a dervish and Ulama (scientist, healer). He was educated in Bukhara, graduated from a religious school in Istanbul, his prayers were like a hymn praising Love, God who is in everyone's heart. He did not divide men and women, people into ethnic groups. He was in charge of the whole area, traveling all the way to Albania."

It is not known what made Bali Effendi settle in Kniajevo. According to the legend, he was good to Bulgarians and Christians and intolerant of Muslim persecution. In the early 19th century, Sultan Mahmud II carried out

reforms and defeated dervish orders, including the Bali Effendi complex. However, the cult of Bali continues. Every year on St. Elija's Day (Ilinden), hundreds of Muslims gather in the courtyard of the Knyazhevo temple, light candles and pray to St. Elijah, after which they pay homage to the tomb of Ali Baba, in whose power they believe.

We say that Sofia is a city of tolerance. The bells of the "St. Nedelya" Orthodox church echo in Banya Bashi mosque "Molla Effendi", from where 3 times a day the imam calls for Azan prayer. Nearby, Jews pray in the third largest synagogue in Europe and the largest in the Balkans, which is next to the "St. Joseph" Catholic Cathedral, founded by Pope John Paul II. But for me, the real parable about the tolerance of the ethnic groups in Bulgaria should be sought in Knyazhevo, where the "St. Prophet Elijah" church is a meter away from the Muslim tomb of Bali Effendi, and where Christians and Muslims pray together for love, health and grace.

Antoaneta Tityanova - journalist, writer, public figure. Member of the Union of Journalists in Bulgaria Board, the Union of Free Writers, ABUJET, winner of many Bulgarian and international awards for journalism. She was the editor-in-chief of a number of national publications, she authored 8 books, including the bilingual „Sofia - water from 7 springs“, published with the assistance of the „Culture“ program of Sofia Municipality.

Паметникът на светите братя Кирил и Методий

Владимир Гиновски – скулпторът с потекло

*Доведете го в Разлог един нашенец. Да му покаже града,
хората му. Планините му... И паметта за едни мъже.*

Видях мъж, висок, светлоок, фин, с мек и предразполагащ глас. В цяят блед, намек за гълъбово прозрачно синкаво... Цвят на мрамор. Стори ми се, че по обувките му забелязах пращец. Сигурно го чисти, пък той си остава по тях, колкото да си го носи с него за късмет. Мраморен пращец. Дали не свети в тъмното, помислих си.

Извая той мъжете, в чиято чистота и всеотдайност в името народно беше повярвал. Единият отстрелян из засада на 5 май 1944 г. Другият – удушен с въже в черната есен на развилнялата се 1925-а. Единият Асен Лагадинов младежки водач, другият Костадин Патоков – кмет. И двамата комунисти. Убити, сетне „арестувани“. От едно, пак ново време. Днес стоят с лице към зида в роднински двор. Те си нямат родни къщи, защото били изгорени. За назидание.

Тогава не знаех кой е Владимир Гиновски. Сетне журналистическите ми вървища ме отведоха на уличка „Ивайло“ 25, до площад „Възраждане“ в София. Като влязох, стори ми се, че ателието няма таван. Устремено нагоре, слънцето го осветяваше директ-

Владимир Гиновски

Къща в Галичник,
Вардарска Македония

но. Населено с история и гръзки намерения. Населено с човещи, едни вече оживели забинаги, друзи скицирани върху хартия, трети витаят във въздуха като негодзяла идея.

Върху камъка не можеш да прибавяш. Можеш единствено да отнемаш. Няма връщане. Махаш, докато остане само мускул...
Правило на твореца.

Всички знаят скулптурите му над 50. Въодушевени от видни възрожденци, революционери и хора на културата. Левски, Елин Пелин, Тодор Александров, Борис Христов, Николай Гяуров... Неговите Свети братя Кирил и Методий са пред Народната библиотека в София, в Благоевград, в Рим, в Мурманск...

А защо ли редом до ораторите, заслужили да четат словата си на 24 май, не се виждаше авторът скулптор? Ще да е бил зает...

Живя творчески дълго, плътно, въодушевено, а не му стигна времето за всичките му идеи...

Те пък откъде тръгват?

Владимир Гиновски учи скулптура във Висшия институт за изобразително изкуство в София при професорите Андрей Николов, Марко Марков и Иван Лазаров. Завършва в 1952 година.

Галичник, Вардарска Македония. И в това село ме заведе благословената ми професия. Късаща сърцето ми зурна ме притегли към баира. Тогава не знаех, че тук е роден големият съживител на камъка. Родът му е Фърчковски. Тресонче, Лазарополе, Гари, Осои, Райчица гушнаха се в Бистра планина, от чиито върхове и някоя ладия по Охридското езеро може да се зърне. От тук, от тия места, от всичкото Дебърско са произлезли цели резбарски родове. Впрочем, някога еснафът им се наричал рездългерски. Защото тия са били майстори от темела до покрива. И на украсата. Еднакво са владеели каменогелски чук и резбарско глето. Будно, надарено и родолюбиво планинско племе. Певци, свирджии, изкусни майстори в различни занаяти, но най-вече резбари и зографи. И точно те са прочулата се Дебърска резбарска възрожденска школа. Цели библейски сцени те оставяли върху ореховото дърво. Резбата им дълбока, дантелена. Въздушна. Камъкът легнал в темела и... заспал. Скромни за личното си име, те се гордеели, че са от едно коляно с болярите на цар Самуил.

Всяка пролет от опушените хижи около Дебър майсторите, предвождани от баш майстора, хващали пътя. На рамо с дисаги с четки, глета и чукове, тръгвали да съграждат черкви по цялата Империя де що има българи. Получили признание с работа си, канени от ктитори и църковни управи в земите между Черно и Адриатическо море. Едни си идвали наесен, друзи оставали с години, трети никога не се върнали. Оставяли след себе си изящество.

Бойка Асиова: журналист и писател. Автор на 15 книги с публицистика, документалистика и проза. Между тях са сборниците с разкази „Мъжко можене“, „Лудовица“, „Рецепта за камбана“ (Годишна награда на СБП за есеистика), романите „Яловата вдовица“ (Национална награда „Николай Хайтов“) и „Вълчицата излиза привечер“. Най-новият ѝ роман е „Роден на Великден“. Автор на публицистично-документални филми (БНТ „Жалба по Гоце“, „Курбан за Иличден“, „Двата Миладина“, „Пътят за Драма“ и други.) Член на АБУЖЕТ и FIJET – Международна федерация на журналисти и писатели по туризма.

Vladimir Ginovski - the sculptor with ancestry

*A native-born brought him to Razlog. To show him the town,
its people. Its mountains... And the memory of some men.*

I saw a man, tall, light-eyed, fine, with a soft and predisposing voice. In pale color, hint of pigeon transparent bluish... Marble color. I thought I noticed dust on his shoes. He must clean them, but it stays on them so he carries it with him for luck. Marble dust. Doesn't it glow in the dark, I thought.

He sculpted the men in whose purity and devotion he had believed in the name of the people. One was shot in an ambush on May 5, 1944. The other was strangled with a rope in the black autumn of the raging 1925. One - Asen Lagadinov - youth leader, the other - Kostadin Patokov - a mayor. Both communists. Killed, then "arrested". By a new time, new again. Today they stand facing the wall in a relatives' yard. They have no own homes because they were burned down. For edification.

At that time I did not know who Vladimir Ginovski was. Then my journalistic walks took me to 25 Ivaylo Street, next to Renaissance Square in Sofia.

Monument of Vassil Levski

Vladimir Ginovski

When I entered, it seemed to me that the studio had no ceiling. Ascending, the sun shone directly on it. Inhabited by history and bold intentions. Inhabited by humans, some already alive forever, others sketched on paper, others hovering in the air as an immature idea.

You can't add on the stone. You can only take. There is no return. You take until only a muscle remains ... A rule of the creator.

Everyone over 50 knows his sculptures. Enthusiastic from prominent revivalists, revolutionaries and people of culture. Levski, Elin Pelin, Todor Alexandrov, Boris Hristov, Nikolai Gyaurov... His Holy Brothers Cyril and Methodius are standing in front of the National Library in Sofia, in Blagoevgrad, in Rome, in Murmansk...

And why was the sculptor not seen next to the speakers who deserved to read their speeches on May 24? He would have been busy...

His creative life was long, dense, enthusiastic, yet he didn't have enough time for all his ideas...

Where do they come from?

Vladimir Ginovski studied sculpture at the Higher Institute of Fine Arts in Sofia with professors Andrey Nikolov, Marko Markov and Ivan Lazarov. He graduated in 1952.

Galichnik, Vardar Macedonia. And my blessed profession took me to this village. A heartbreaking zurna sound drew me to the hill. I didn't know back then that the great reviver of stone was born here. His family name is Furchkovski. Tresonche, Lazaropole, Gary, Osoy, Raychitsa are huddled in the Bistra Mountains, from the tops of which a boat on Lake Ohrid can be seen. From here, from these places, from all of Debar, whole glyptic families have sprung up. By the way, their guild used to be called "cut-builder's". Because they were masters from the foundation to the roof. And the decoration. They were equally proficient with a stone hammer and a carving chisel. A vigilant, gifted and patriotic mountain tribe. Singers, whistlers, skilled craftsmen, but mostly wood-carvers and painters. And they are exactly the component force of the famous Debar carving National-Revival school. They left whole biblical scenes on walnut tree. Their carving is deep, lacy. Airborne. The stone laid in the foundation and... fell asleep. Modest in respect to their personal name, they were proud to be of the same stock as King Samuil's Boyars.

Every spring, starting from the smoky huts around Debar, the masters, led by the chief-master, hit the road. On their shoulders they carried saddlebags filled with brushes, chisels and hammers, and they set out to build churches all over the Empire wherever there were Bulgarians. They received recognition for their work, invited by donors and church administrations in the lands between the Black and Adriatic Seas. Some used to come back in the fall, some stayed for years, others never returned. Grace was what they used to leave behind.

Galichnik, Vardar Macedonia

Boyka Asiova: journalist and writer. Author of 15 books dedicated to publicism, documentation science and prose. Among them are the collections of short stories „Men's Power“, „Ludovitsa“, „Recipe for a Bell“ (Annual Award for Essays of the Union of Bulgarian Writers), the novels „The Barren Widow“ („Nikolay Haitov“ National Award) and „The She-Wolf Comes Out At Dusk“. Her latest novel is "Born on Easter". Author of publicist-documentary films (Bulgarian National Television's „Complaint on Gotse“, „Sacrificial rite for St. Elijia's Day“, „The Two Miladins“, „The Road to Drama“ and others.) Member of ABUJET and FIJET - World Federation of Travel Journalists and Writers.

Храм „Света София“

София – градът на „небесните жители“

Присъствието на десетки светци и техни мощи се счита за привилегия и залог за привличането на Божията благодат върху едно населено място.

В Софийската епархия има впечатляващи светини за поклонение: камъче от Голгота; частици от Светия Кръст, от мощи на апостоли и равноапостоли, великомъченици и „обикновени“ светци. Чудоейното въздействие на тези реликви е неотменна част от православния ни канон и традиция. Те напомнят за благочестието на българите от ранното християнство през Средновековието до Възраждането; за подвизи на християни и за тяхното мъченичество за опазването на православната вяра.

В България няма друг град като София: „населен“ с толкова много светци и техни мощи. В различни храмове вярващите се покланят пред националния ни покровител св. Йоан Рилски Чудотворец, пред Климент Охридски и Горазд, както и пред безсребрениците-лечители Козма и Дамян. От последните безценни дарения са частици от мощите на Григорий Богослов, Йоан Златоуст и Василий Велики, положени в храма „Св. св. Кирил и Методий“ на

Женския пазар. Тези и още много безценни съкровища са поддържали духа и са укрепвали надеждите на хората във времената на робството. Те се съхраняват в специални мощехранителници и се изнасят на храмови празници и по специални поводи. Считат се за изключително силни лечебни и чудотворни източници, ако човек подхожда с дълбока вяра и искрени молитви.

„Небесните жители“, както са наричани тези религиозни покровители, се увеличават: най-последния и специален дар София получи през 2020 г. от папа Франциск. Това са частици от светите мощи на първия епископ на Сердика (едно от гревните имена на града) – св. Климент папа Римски, както и на първия мъченик на Сердика св. Потит. Подаръкът бе съхраняван няколко месеца в Софийската митрополия на площад „Света Неделя“. В навечерието на празника на града 17 септември мощите потеглиха под тържествен камбанен звън по централните софийски улици до храма „Света София“.

„Света Неделя“

Катедралният храм на Софийската митрополия е на площада, откъдето тръгна литийното шествие. При Освобождението черквата е доминирала над двукатните къщи в софийския пейзаж.

Прег пищния ѝ сега олтар, изпълнен от един от най-талантливите представители на самоковската школа Станислав Доспевски се сещам, че баба ми наричаше тази църква „Свети крал“. Историята разказва, че тук в гървено ковчеже се съхраняват мощите на рашкия владетел Стефан Урош II Милутин, канонизиран за светец. Той е покровител на София и се почита на специална литургия в 11 часа на всеки 27 декември. В сегашния си вид „Света Неделя“ е възстановена и напълно възобновена след кървавия атенат срещу цар Борис III през април 1925 г.

„Света Петка Стара“

На няколко крачки от площада наголу по ул. „Съборна“ е една от най-посещаваните църкви в София – „Св. Петка Стара“, която носи името на рожената по нашите земи мъченица Петка-Параскева. Тук има мощи на св. Харалампий Чудотворец, св. Пантелеймон, св. Теодор Стратилат, както и обувката на Спиридон Тримунтски Чудотворец от о.Корфу и частица от чудотворното дрво на Терапонтий Сердикийски.

Предполага се, че черквата е строена по поръка на местния севастократор (управител на града) Калоян в средата на XIII век. И тя има съдбата на повечето християнски храмове по нашите земи – разрушена е от османските нашествия. Софиянци я възстановяват със свои средства, а през 1578 г. името ѝ се споменава в дневника на пътешественика Стефан Герлах. На двайсетина метра от нея е параклисът „Св. Николай Мирликийски“, вероятно също изграден от Калоян: в историческите анали четем, че тук се е черкувало семейството му и приближени знатни фамилии.

Руската църква

През Ларгото и бившия Царски дворец (сега Национална художествена галерия) стигам за няколко минути до „Св. Николай Чудотворец“, изграден за молитвен дом на руските емигранти. Черквата е осветена през 1913 г. и със строителните златни кубета, приличащи на луковици, е една от най-красивите сгради в столицата. Нейното нетрадиционно вътрешно разпределение и староруски мозайки и гърворезби привличат много поклонници и туристи. Магнит за вярващите е саркофагът на архиепископ Серафим Соболев в криптата, считан от мнозина за чудотворец. Там хората споделят своите тегоби и измолват помощта му. Твърди се, че праведните, когато опрат ухо в камъка, чуват как бие сърцето на светеца.

„Света София“

Литийното шествие с мощите на сердикийските мъченици завърши тук и премина в тържествена вечерня, посветена на св. София и трите ѝ дъщери Вяра, Надежда и Любов. Това е един от предпочитаните храмове за църковните тайнства кръщение, венчавка и опело на много софиянци. Изграден е върху няколко пластична археология – древна римска арена, където са се провеждали кървави спектакли, и предишни светилища и черкви. Днешната къснохристиянска базилика във византийски стил е запазила духа от времето на император Юстиниан Велики.

Поклонниците вярват, че чудотворната сила на света София (Премъдрост Божия), дала името на града ни, е закриляла храма през вековете, пазила го е при многобройните неприятелски набежи и природни бедствия, за да пребъде до наши дни. Заедно с ротондата „Св. Георги“ (където има безчет мощи, сред които на св. Мина, св. Георги Победоносец и св. Николай Мирликийски) това са най-старите и ценни паметници на православната вяра от римско време по нашите земи.

*Катедралният храм
на Софийската митрополия
„Света Неделя“*

Бойка Велинова: Завършила Факултета по журналистика и социални науки в Карловия университет в Прага. Страстен пътешественик из 109 държави на 6 континента. Автор на над 250 пътеписи и кулинарни статии в национални седмичници, специализирани списания и уебсайтове.

Носител на наградата „Светове и цветове“ (2016) за популяризиране на испаноезичните култури и традиции в български медии. В последно време живее в Андалусия, Испания.

Sofia – the city of the “inhabitants of Heaven”

The presence of dozens of saints and their holy relics is considered a privilege and a pledge to attract God's grace to a settlement.

The Diocese of Sofia treasures up impressive shrines for worship: a tiny stone from Golgotha; segments of the Holy Cross, holy remains of apostles, martyrs and “ordinary” saints. The miraculous effect of these relics is an integral part of our Orthodox belief and tradition. They remind of the piety of the Bulgarians from early Christianity through the Middle Ages to the Renaissance; of the exploits of Christians and for their martyrdom for the preservation of the Orthodox faith.

There is no other city in Bulgaria like Sofia: “inhabited” with so many saints and holy relics. In various churches across the city, believers worship our national patron St. John of Rila the Wonderworker, Kliment Ohridski and Gorazd, as well as the Holy Unmercenaries – Healers Kozma and Damyan. Among the last invaluable gifts are holy remains of Gregory the Theologian, John Chrysostom and Basil the Great, laying in the church “Cyril and Methodius” at the “Women’s Market”. These and many other priceless treasures have sustained the spirit and strengthened the resilience of the people in times of the Turkish yoke. They are stored in reliquaries and displayed on church holidays and on special occasions. They are considered extremely powerful healing and miraculous sources if one approaches them with deep faith and sincere prayers.

The “inhabitants of Heaven”, as these religious patrons are called, are increasing in number: the last and special gift Sofia received in 2020 from Pope Francis. These are holy remains’ fragments of the first bishop of Serdica (one of the ancient names of the city) – Clement Pope of Rome, as well as the first martyr of Serdica – Potit. The gift was stored for several months in the Sofia Metropolitan Church on St. Nedelya Square. On the eve of the city’s holiday on September 17, the relics set off under a solemn bell ringing along the central streets of Sofia to the St. Sophia Church.

„Saint Nedelya“

The Sofia Metropolitan cathedral is on the square where the liturgical procession started. During the Liberation, the church dominated the two-storey houses in the Sofia landscape. Standing in front of its now magnificent altar, decorated by one of the most talented representatives of the Samokov Art School, Stanislav Dospevski, I remember that my grandmother called this church “Holy King”. The story goes that here in a wooden casket are kept the holy relics of Serbian king Stefan Uros II Milutin, canonized as a Saint. He is the patron Saint of Sofia and celebrated during a Holy mass at 11 a.m. every December 27. After the bloody assassination attempt against Tsar Boris III in April 1925, St. Nedelya was restored and completely rebuilt in its current shape.

„Saint Petka the Elder“

A few steps down the square on Saborna Street is one of the most visited churches in Sofia - “St. Petka the Elder”, which bears the name of the martyr Petka-Paraskeva, born in our lands. Here are holy relics of Charalampos the Wonderworker, Panteleimon, Theodore Stratilat, as well as the shoe of Spyridon Trimithonian the Wonderworker from the island of Corfu and a part of the miraculous Therapontius tree of Serdica. It is

assumed that the church was built by order of the local Sevastocrator (governor of the city) Kaloyan in the middle of the XIII century. It has the fate of most Christian temples in our lands – was destroyed by the Ottoman invaders. The people of Sofia restored it with their own contributions, and in 1578 its name was mentioned in the travel diaries of Stephan Gerlach. Just 20 meters away is the chapel “St. Nicholas Mirlikiyski”, probably also commissioned by Kaloyan: in the historical annals, we read that his family and close noble families were attending the church services here.

The Russian church

Through the “Largo” and the former Royal Palace (National Art Gallery now) I reach in a few minutes to “St. Nicholas the Wonderworker”, built as a worship temple for the Russian emigrants. The church was consecrated in 1913 and with its slender golden domes resembling bulbs it is one of the most beautiful buildings in the capital. Its unconventional interior layout and Old Russian mosaics and woodcarvings attract many pilgrims and tourists. A magnet for believers is the Crypt Sarcophagus of Archbishop Seraphim Sobolev, a Saint considered by many to be a Miracle worker. There, people share their troubles and request for his help. It is said that the righteous, when they put their ear to the stone, hear the heart of the Saint beating.

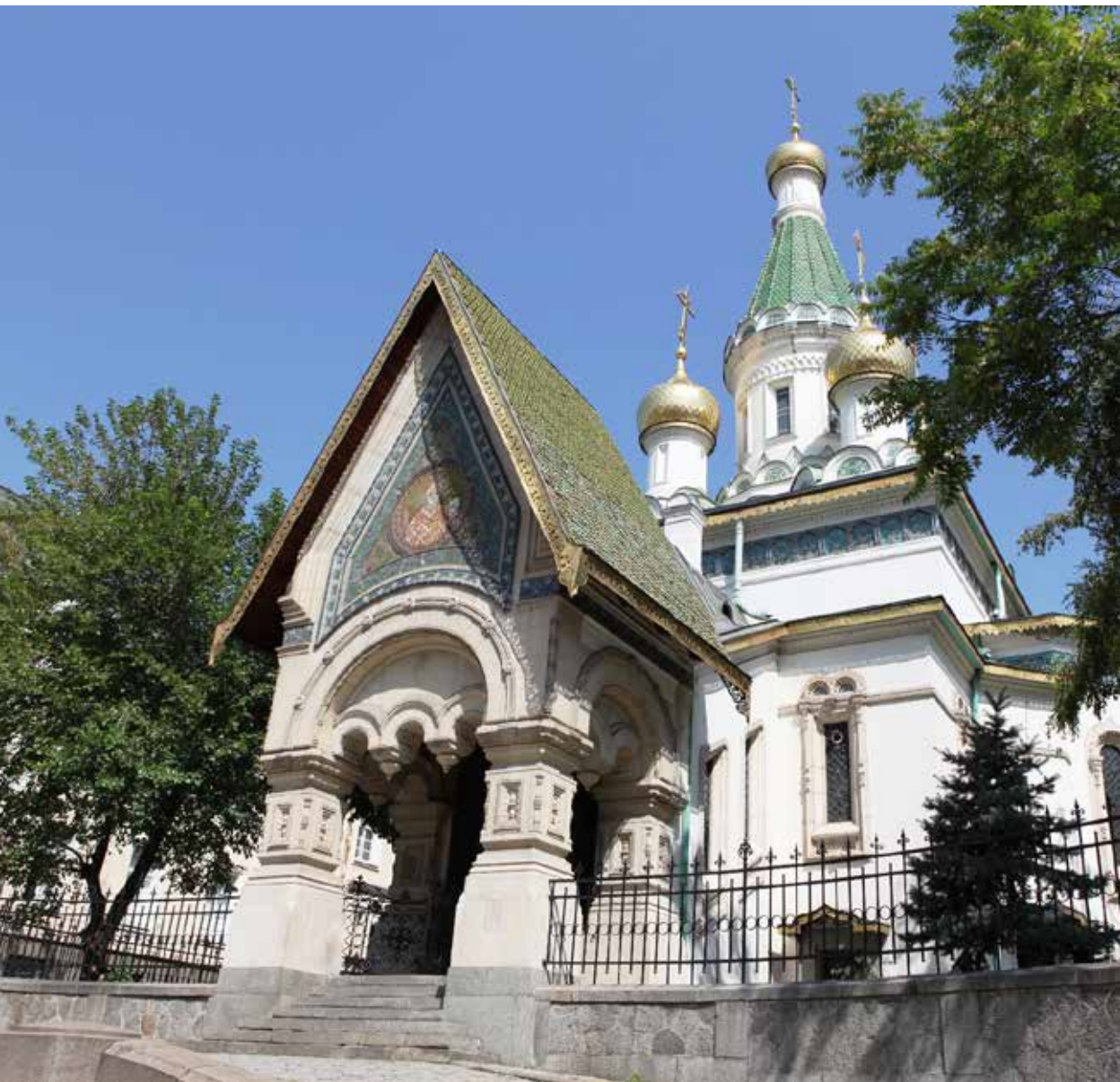
„Saint Sophia“

The liturgical procession with the relics of the Serdica martyrs ended here and passed into a solemn service dedicated to St. Sophia and her three daughters Faith, Hope and Love. This is one of the favorite temples for the Christian religious rituals – baptism, wedding and funeral – for many Sofians. It is built on several archeological layers – an ancient Roman arena, where bloody performances were held; and previous shrines and churches. Today’s late Christian Byzantine-style basilica has retained the spirit of the time when Emperor Justinian the Great ruled.

Devotees believe that the miraculous power of St. Sophia (Wisdom of God), who gave the name of our city, has preserved the temple over the centuries, protected it from numerous enemy invasions and natural disasters to withstand to the present day. Together with the rotunda “St. George” (where countless holy remains, including St. Mina, St. George the Victorious and St. Nicholas of Myra rest) both are the oldest and most valuable monuments of the Orthodox faith from Roman times in Bulgaria.

„Saint Petka the Elder“

The Russian church

Boyka Velinova: As a Travel&Food Writer, Boyka has visited 109 countries on six continents. Her main interests are UNESCO world heritage sites; architecture and anthropology; arts and culinary traditions. She has published more than 250 travelogues and culinary articles in weeklies, magazines and websites.

Boyka is "Worlds and Colors" (2016) prize-winner for her contribution to the popularization of Spanish-language cultures and traditions in the Bulgarian media. Lately is living in Andalusia, Spain.

АРХИТЕКТ ВИКТОРИЯ АНГЕЛОВА - ПЪРВАТА

Само година след като се е дипломирала в чужбина младата българска архитектка Виктория Ангелова печели конкурса за изграждане на строителното министерство. Годината е 1926-а. Едно крехко момиче слага в джоба си мастити имена на мъже архитекти, които тепърва ще трябва да го допуснат в гилдията, дори нещо повече да преглътнат триумфалната му кариера.

Виктория Ангелова

Арх. Виктория Ангелова

Печели първия си конкурс едва 24-годишна

Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството се нуждае от нова сграда. След вътрешен конкурс призът е присъден на амбициозна млада дама, чийто проект излъква на фона на творбите на доста известни в бранша мъжки имена. Възпитаничката на Висшето техническо училище във Виена и на Дрезденската политехника Виктория Ангелова по онова време е обикновен стажант-архитект в същото министерството. Но проектът ѝ е толкова уникален и мащабен, че се налага в реализацията му да се включат още две величия – арх. Овчаров и арх. Йорданов. Теренът, отреден за сградата, дори за тогавашните представи е огромен – цял квартал, с фасада към площад „Славейков“. Първата копка е направена през 1928 година, а четири години по-късно строителното ведомство е завършено. Архитектурата му е решена в духа на опростената класика. Входът пред вратата е украсен с три каменни глави и монументална скулптурна композиция от две седнали фигури. Жената олицетворява архитектурата,

а мъжът е символ на строителството. Автори са скулпторите Стефан Пейчев, Кирил Шиваров и Михаил Иванов. Интериорът е в духа на сецесиона. Във фойетата се издигат внушителни мраморни колони, а подът е застлан с цветна мозайка. Грабват окото и стъклописи, изработени в Мюнхен. Сградата, в която днес се помещават Столична библиотека и театър „Възраждане“, е обявена за архитектурен паметник на културата, а една от залите е с нейното име - „Виктория“.

Кръщават я на името на кралицата

Виктория е родена в старата столица Търново през 1902 г. Дъщеря е на заможен търговец, образован в Англия. Не е странно защо баща ѝ избира дъщеря му да носи името на английската кралица. Винаги елегантна, носеща косата си сплетена на плетка и навита на венец, Виктория бързо става част от софийския елит. Известна е с острия си език. Заклет работохолик, тя не е чужда и на бохемските нрави. Визискателността ѝ респектира. По време на строежа на Природонаучния музей, чийто автор на проекта е, заради крива стена тя така нарушава работниците, че те, респектирани, събарят строежа и започват наново.

Сред емблематичните сгради в София нейно дело са: Втора хирургия на Александровска болница, известна с полукръглия си обем и амфитеатралния си интериор, Клиниката за кожно-венерически болести към Медицинска академия, Втора девическа гимназия, дн. Софийска математическа, Домът на българските юристи на улица „Пиротска“. В Бургас създава плановете на Морското казино, а заедно с арх. Чавдар Мутафов през 1929 г. проектира Окръжната палата в Кърджали. В края на 20-те Виктория печели и конкурса за изграждане на Националната картинна галерия. Сградата е определена като кулминация в кариерата ѝ, но по време на бомбардировките е разрушена. Виктория е носител на ред национални награди, автор е на проекта за най-големия на Балканския полуостров санаториум за белодробно лечение при казанлъшкото село Рагунци.

Омъжва се за колега архитект

Виктория Ангелова, както много други в гилдията, се венчава за архитект - Борис Винаров, но поради нейната ярка звезда, той винаги остава в сянката ѝ. В патриархалния манталитет сме

*Доходното сдание,
дело на арх. Захариева*

*Скулптурна група украсява
и страничния вход
на Столична библиотека*

свикнали имената на жените в семейните двойки по-често да са премълчавани. Но в нейния случай е обратното. Тя е водещата, по-напористата, по-изявената.

През 1942 г. двамата откриват на ул. „Позитано“ частно архитектурно бюро. По време на бомбардировките през 1944 г. бюрото и домът им на ул. „Сан Стефано“ 27 са разрушени частично, а личният им архив изгаря.

Евакуират се в родния град на Виктория. По ирония на съдбата, тя, която е създавала проектите на редица санаториуми и медицински заведения, заболява от белодробни болести и умира в разцвета на творческите си сили - едва 45-годишна. Три месеца след нея си отива и съпругът ѝ арх. Борис Винаров.

Подобно бляскаво начало на кариерата си поставя и друга българска архитектка, учила в Лион, Франция и дипломира се с два златни и един сребърен медал **Мария Сапарева**. Тя завършва през 1929 г., връща се през 1930 г. и до 1933-а проектира Министерството на финансите, на улица „Раковски“. Също толкова млада като арх. Ангелова и не по-малко талантлива, тя успява да се утвърди и да създаде една ярко различима по своя характер сграда, актуална и днес, при това запазила предназначението си. Професор Тони Гарние, при когото следва, ѝ гостува в България през 1933 година. Двамата си кореспондират до смъртта му. Творчеството ѝ следва принципите на френския модернизъм в архитектурата.

Училище „Любен Каравелов“ в София е дело на **арх. Мара Захариева**. Баща ѝ е лекар, образовал се в Германия, където тя се ражда. Учи в Техническото училище в Мюнхен през 1917-22 г. Сред по-значимите ѝ творби са Доходното здание на черквата „Света Петка“ на ул. „Съборна“ в София, Дом на слепите в Коньовица, редица училища.

Материалът е изготвен със съдействието на г-р арх. Любинка Стоилова, занимаваща се с история и теория на архитектурата, 19-20 век.

Веселина Филипова – дългогодишен журналист, главен редактор, автор на книгите „Италия – земя с душа“, 2016 и второ допълнено издание 2017, „Винени пътешествия в България“ 2019, на български и английски, и съставител на двуезичния сборник „20 години Международен джаз фестивал Банско“, 2017.

ARCHITECT VICTORIA ANGELOVA - THE FIRST

Only a year after graduating abroad, the young Bulgarian architect Victoria Angelova won the competition to build the Construction Ministry. The year is 1926. A fragile girl puts in her pocket eminent names of male architects who will yet have to admit her to the guild, even more so to gulp down her triumphant career.

She won her first competition when she was only 24 years old

The Ministry of Public Buildings, Roads and Public Works needs a new building. After an internal competition, the prize was awarded to an ambitious young lady, whose project stood out against the works of well-known male names in the industry. A graduate of the Vienna University of Technology and the Dresden Polytechnic, Victoria Angelova was an ordinary trainee architect at the same ministry at the time. But her project was so unique and large-scale that it was necessary to include two more grand designers in its realization - arch. Ovcharov and arch. Jordanov. The terrain allotted for the building, even for the ideas of that time, was huge - a whole neighborhood, with a facade to the Slaveykov Square. The first sod was turned in 1928, and four years later the Construction Department was completed. Its architecture was designed in the spirit of simplified classics. The entrance in front of the door was decorated with three stone heads and a monumental sculptural composition of two seated human figures. The woman represented Architecture, and the man was a symbol of Construction. The authors were sculptors Stefan Peychev, Kiril Shivarov and Mihail Ivanov. The interior was in the spirit of Art Nouveau. Impressive marble columns rose in the foyers, and the floor was covered with colored mosaic. Stained glass compositions made in Munich grabbed the eye as well. The building, which now houses the Sofia Library and the Renaissance Theater, has been declared an architectural monument of Culture, and one of the halls is named after her - "Victoria".

She was named after the Queen

Victoria was born in the old Bulgarian capital Tarnovo in 1902. She was the daughter of a wealthy merchant, educated in England. No wonder her father chose his daughter to be named after the Queen of England. Always elegant, wearing her hair braided and curled into a wreath, Victoria quickly became part of the Sofia elite. She was known for her sharp tongue. A sworn workaholic, she was no stranger to bohemian ways. Her exigence was respected. During the construction of the Museum of Natural History, the project of which was developed by her, she railed at the workers so hard, because of a crooked wall, that they respectfully demolished the construction and started again.

Among the emblematic buildings in Sofia she worked on: the Second Surgery of Alexandrovska Hospital, famous for its semicircular volume and its amphitheater interior, the Clinic for Skin and Venereal Diseases at the Medical Academy, the Second Girls' High School, now Sofia Mathematical, the House of Bulgarian Jurists on Pirotska Street. In Burgas she created the plans of the Sea Casino, and together with architect Chavdar Mutafov in 1929 she designed the District Palace in Kardzhali. At the end of the 1920s Victoria won the competition for the construction of the National Picture-gallery. The building was defined as the culmination of her career, but was destroyed during the bombings. Victoria has won a number of national awards and is the author of the project for the largest lung treatment sanatorium in the Balkans near the village of Raduntsi in Kazanlak region.

She married a fellow architect

Victoria Angelova, like many others in the guild, married an architect - Boris Vinarov, but because of her bright star, he always remained in her shadow. According to the patriarchal mentality, we are accustomed to the names of women in married couples more often kept silent. But in her case it was the opposite. She was the leader, more assertive, more pronounced.

The two opened a private architectural office on Positano Street in 1942. During the 1944 bombings, their office and home on 27 San Stefano Street were partially destroyed and their personal archives burned.

They evacuated to Victoria's hometown. Ironically, she, who created the projects of a number of sanatoriums and medical institutions, fell ill with lung diseases and died in the prime of her creative powers - only at 45 years young. Three months after her, her husband, arch. Boris Vinarov, passed away.

Another Bulgarian female architect, who studied in Lyon, France and graduated with two gold and one silver medals, **Maria Sapareva**, made a similar glamorous start to her career. She graduated in 1929, returned in 1930 and until 1933 designed the Ministry of Finance, on Rakovski Street. As young as arch. Angelova and no less talented, she managed to establish herself and create a clearly distinguishable building, still relevant today, while retaining its original purpose. Professor Tony Garnier, with whom she studied, visited her in Bulgaria in 1933. The two corresponded until his death. Her work follows the principles of French modernism in architecture.

Lyuben Karavelov School in Sofia is the work of arch. **Mara Zaharieva**. Her father was a doctor who was educated in Germany, where she was born. She studied at the Technical School in Munich in 1917-22. Among her most significant works are the "Dohodno Zdanie" building of the St. Petka church on Saborna Street in Sofia, the Home for the Blind in Konyovitsa, and a number of schools.

The material was prepared with the assistance of Dr. Arch. Lyubinka Stoilova, who engaged in history and theory of architecture, 19-20 century.

The Museum of Natural History

Ministry of Finance

Vesselina Filipova – long-standing journalist, editor-in-chief, author of the books „Italy - Land with a Soul“, 2016, and its second supplemented edition in 2017, „Wine Travels in Bulgaria“ 2019, written in Bulgarian and English, and compiler of the bilingual collection „20 years of Bansko International Jazz Festival“, 2017.

Къщата на писателя Елин Пелин

Въздишка за „Лозенец“, липите и „Под липите“

За някои „Лозенец“ е просто квартал в София. За други – неуместна представа за лукс. За трети – аромат на сладко от бели череша, бохемски нрави и величави времена. За мен „Лозенец“ мирише на детство. На онова сладостно безвреме, в което чертаехме с парче керемида „дама“ направо на платното, без да се боим, че ще мине кола, опосквахме още в цвят джанката на съседа и роптаехме срещу правилото „лампите трябва да се палят вкъщи“, щом играта на жмичка е най-хубава по зрач.

По онова време хората от целия квартал се познаваха, а „Лозенец“ се делеше на „долен“ – от Перловската река до днешния площад „Журналист“ и „горен“ – от колелото на трамвая до Кръста (за непознатите с местната топография – хотел „Маринела“).

Тогава все още можеше да чуеш от по-възрастните жители на пикантни истории за обитателите на

„софийския Монмартр“,

преживени лично или поне научени от първа ръка. Защото и днес малките улички на „Долен Лозенец“ са своеобразна енциклопедия „Кой кой е“ в българската литература, журналистика и изкуство от началото до средата на XX век. После в артистичния квартал нахлуват „пришълците“, а след няколко десетилетия строителни-

те бижута на най-известните български архитекти с мъка устискват по напора на войнстващия мутробарок.

За възникването на „Лозенец“ като софийски квартал има еднакво правдоподобни версии. Според първата, столичната община решила хем да облагороди дивите хълмове като раздаде земя на известни журналисти, писатели, артисти и висши военни, герои от войните, хем с това да подчертае, че ги тачи. Противниците на тази хипотеза изтъкват факта, че земята била регулирана и „нацепена“ на парцели по 550 кв.м. Всеки с цена от 40 000 лева. (За сравнение – апартамент в центъра на София по онова време се купувал с нисколихвен заем от някоя от безбройните браншови каси за 100 000 лева).

Може някои от новите жители на квартала да са си купили парцелите с кредит за 30 г. от Чинувническо кооперативно спестовно застрахователно дружество, при лихва 20 000 лв., но със сигурност актьорът Кръстю Сарафов не е от тях. Той е получил своето парче земя по повод 25-годишнината си на сцената на Народния театър с ходатайството на министъра на просвещението Стоян Омарчевски пред софийската управа през 1921 година.

По онова време не е било особено престижно да живееш на края на града, да газиш в кал и да нямаш водоснабдяване и канализация. Слава Богу, в района се заселва и Никола Селимински, наследник на поборнически род от съратници на Васил Левски, който е главен инженер на Столичната община през 1920 г. С неговите усилия осем години по-късно кварталът получава ток и вода, но... за сметка на обитателите.

Преди да спра с историята и да мина към по-интригуващи подробности, съм длъжна да упомена, че през 30-те години на миналия век „Журналист“ се нарича днешната улица „Елин Пелин“, а площадът носи името на княгиня Евдокия, която притежава къща на ул. „Мосул“ – сегашната „Арх. Йордан Миланов“. Заради най-голямото количество пишещи братя започват своишки да наричат квартала „Журналистически“, въпреки че със същия успех би могъл да се казва и „Актьорски“.

Пасторалната картина се допълва от факта, че вечер жените прекрасно знаели къде да търсят окъснелите си съпрузи –

В ресторант „Под липите“.

Очевидно и по онова време пенсиите не са били бог знае какви, дори и генералските. Преминалият в запаса след позорния Ньойски

*Емблематичният
ресторант „Под липите“*

договор генерал-майор от пехотата Стефан Тасев тегли кредит, за да построи къща на къше. Със съзнанието, че изплащането на кредита ще го озори, пенсионираният войник изгражда на първия етаж кръчма, която кръщава „Селект”. На втория настъпва семейството си, а мансардата дава под наем на представители на софийската бохема. Квартална легенда е, че там живее и Дора Габе в един от най-романтичните периоди от живота си – любовта с Пею Яворов. Близки до двойката пророкуват със задна дата, че ако бяха останали заедно, животът и на двамата щеше да се развие по коренно различен начин. Поетите имат общи интереси и приятели. А бащата на Дора, просветеният и състоятелен евреин Петър Габе, е единственият от близките на любимите на Яворов, който цени таланта му и го харесва. Завистници отправят чувствата им с клюки за изневяра. Лютият харамия Пею с яросл прехвърля връзката, но до края на живота си Дора Габе твърди, че „Две хубави очи” е писано за нея. И заминава в Швейцария да се теши с учение. Историята е вярна, но мястото – не. „Под липите” е построен през 1926 година, когато Яворов отдавна е изтлял под земята.

След лиричното отклонение да се върнем в ресторанта, където от обяд засягат писателите Елин Пелин, Ангел Каралийчев, Сирак Скитник, Елисавета Багряна, които често навърлят произведенията си между две кани вино. По пантофи притичва актьорът Кръстьо Сарафов, чието дом е на отсрещния ъгъл, отбиват се колегите му от Народния театър Елена Снежина, Аманас Кирчев и Марта Попова, музикантите Камен и Марин Големинови, архитектът Богдан Томалевски, оперната певица Констанца Кирова, ген. Йордан Венедиков и синовете му, професорите Петко и Иван Венедикови... Нерядко след лов наминава и цар Борис III, близък приятел на Елин Пелин. Майсторът на късия разказ настоява наоколо да бъдат засадени липи, а една вечер, омаян от упоиващия им аромат, отсича прег домакина „Какво е това „Селект”?! Ресторантът трябва да се казва „Под липите”. Два дни по-късно ген. Стефан Тасев сменя табелата.

И днес липите, като свидетели на славните времена, нашепват градски легенди.

Магдалена Гигова е журналист и пътуващ писател, посетил 91 държави. Тя е автор и водещ на предаванията „Легендите на София” по Радио София, „Покана за пътуване” по програма „Христо Ботев” на БНР и „Дромомания” по Code Health TV. Има 11 книги, някои от които в съавторство. „Шепот от стари дантели” и „София. Агресите на любовта” с любовните истории на известни българи се превърнаха в истински бестселъри и претърпяха няколко издания. Магдалена Гигова в продължение на 10 г. преподава „Теория и практика на печата” в Свободния факултет на Софийския университет. С две номинации е за наградата „Черноризец Храбър”. Носител е на приза от Виена „Българин на годината” в категория „Пътуващ писател”. Притежава отличия от правителствата на Тунис и Индонезия и е кавалер на „Жълтата роза” на Zonta club international.

Изглед към стара София откъм квартал „Лозенец”

A Sigh for Lozenets, the lindens and “Under the lindens”

The house of Sirak Skitnik

For some people, Lozenets is just a neighborhood in Sofia. For others - an inappropriate idea of luxury. For a third group it represents aroma of white cherry jam, bohemian ways and glorious times. For me, Lozenets smells like childhood. In that sweet timelessness, in which we used to draw the pattern of hopscotch with a piece of tile directly on the roadway, without fear that a car would pass, we used to eat up the neighbor's blossoming wild plum and grumbled against the rule „lamps must be lit - go home“ when the game of hide-and-peek is best played at dusk.

At that time, people from all over the neighborhood knew each other, and Lozenets was divided into “lower” - from the Perlovska River to today's “Journalist” Square and “upper” - from the tram's reverse loop to the Cross (for those unfamiliar with local topography - “Marinela” Hotel).

Back then, you could still hear from older residents spicy stories about the inhabitants of

„Sofia's Montmartre”,

experienced personally or at least learned first hand. Because even today the small streets of Lower Lozenets are a kind of “Who is who” encyclopedia in Bulgarian literature, journalism and art from the beginning to the middle of the twentieth century. Then the “newcomers” invaded the artistic district, and after a few decades the building jewelry of most famous Bulgarian architects squeezes with difficulty under the pressure of the militant “wry face baroque”.

There are two equally plausible versions of the emergence of Lozenets as a Sofia district. According to the first, the Sofia municipality decided to both ennoble the wild hills by distributing land to famous journalists, writers, artists and senior military, war heroes, while emphasizing that it respects them. Opponents of this hypothesis point to the fact that the land was regulated and “split” into 550 sq.m. plots, each with a price of BGN 40,000. (For comparison - an apartment in the center of Sofia at that time was bought with a low-interest loan from one of the countless branch funds for BGN 100,000).

Some of the new residents of the neighborhood may have bought the plots with a loan for 30 years from the Official Cooperative Savings Insurance Company, at an interest rate of BGN 20,000, but certainly the actor Krastyu Sarafov is not one of them. He received his piece of land on the occasion of his 25th birthday on the stage of the National Theater following the intercession of the Minister of Education Stoyan Omarchevski at the Sofia Government in 1921.

At that time it was not very prestigious to live on the outskirts of the city, to tread in mud and not have water supply and sewerage. Thank God, Nikola Seliminski, the heir of a combatant family of Vasil Levski's associates, who was chief engineer of the Sofia Municipality in 1920, also settled in the area. With his efforts, eight years later the neighborhood received electricity and water, but... at the expense of of the inhabitants.

Before I stop with the history and go into more intriguing details, I must mention that in the 30s of last century today's “Elin Pelin” street was called “Journalist”, and the square was named after Princess Evdokia, who owned a house on Mosul Street - the current “Arch. Jordan Milanov”. Because of the large number of writing brothers, they began to call the neighborhood “Journalistic”, although it could be called “Histrionic” with the same success.

The pastoral picture is complemented by the fact that in the evening the women knew perfectly well where to look for their late husbands. –

in “Under the lindens” restaurant.

Apparently, even at that time, pensions were not God knows what, even generals'. Infantry General Stefan Tasev, who joined the reserve after the infamous Neuilly Treaty, took out a loan to build a house on a street corner. Aware that the repayment of the loan would over-task him, the retired warrior built a tavern on the first floor, which he named “Select”. On the second floor, he accommodated his family, and the mansard was rented to Sofian bohemians. A neighborhood legend is that Dora Gabe also lived there in one of the most romantic periods of her life - her romance with Peyu Yavorov. People close to the couple foretell retrospectively that if they had stayed

Krastyu Sarafov and his sons

Elin Pelin

together, their lives would have developed in radically different ways. Poets have common interests and friends. And Dora's father, the enlightened and wealthy Jew Peter Gabe, was the only relative of Yavorov's loved ones who appreciated his talent and liked him. Envious people poisoned their feelings with gossip about infidelity. Fierce brigand Peyu angrily broke off the relationship, but for the rest of her life Dora Gabe claimed that "Two Beautiful Eyes" was written about her. And he went to Switzerland to seek consolation in studies. The story is true, but the place is not. "Under the Lindens" was built in 1926, when Yavorov had long since rotted underground.

After the lyrical digression, let us return to the restaurant, where the writers Elin Pelin, Angel Karaliychev, Sirak Skitnik, Elisaveta Bagryan used to sit down from noon onwards, and often jotted down their works between two jugs of wine. The actor Krastyo Sarafov, whose home was on the opposite corner, used to run over in slippers, his colleagues from the National Theater Elena Snezhina, Atanas Kirchev and Marta Popova, musicians Kamen and Marin Goleminov, architect Bogdan Tomalevski, opera singer Konstantza Kirova, gen. Yordan Venedikov and his sons, professors Petko and Ivan Venedikov... Tsar Boris III, a close friend of Elin Pelin, often used to pass after hunt. The master of the short story insists that linden trees be planted around, and one evening, enchanted by their intoxicating aroma, he snapped in front of the host "What is this "Select" about?! The restaurant should be called "Under the lindens". Two days later gen. Stefan Tasev changed the sign.

Even today, linden trees, as witnesses of glorious times, whisper urban legends.

Magdalena Gigova is a journalist and travel writer who has visited 91 countries. She is the author and host of the programs „Legends of Sofia“ on Radio Sofia, „Invitation to travel“ on „Hristo Botev“ program on Bulgarian National Radio and „Dromomania“ on Code Health TV. She has authored 11 books, some of which she co-authored. „Whisper of Old Lace“ and „Sofia. Addresses of Love“ with the love stories of famous Bulgarians became real bestsellers and underwent several editions. Magdalena Gigova has been teaching Theory and Practice of the Press at the Free Faculty of Sofia University for 10 years. She has two nominations for the "Chernorizets Hrabar" award. She is the winner of „Bulgarian of the Year“ prize in Vienna in the „Traveling Writer“ category. She has received awards from the governments of Tunisia and Indonesia and is a holder of the „Yellow Rose“ of Zonta club international.

The Roman wall

София – столица на хилядолетна толерантност

Ако ви предложат да станете част от пътуване между културните пластове на древна Сердика, Средец и съвременна София, сигурно няма да повярвате, че е възможно. Съвременната българска столица е сред малкото градове в света, които се развиват върху знакови руини на подземни градове и добре съхранени пластове на съществени периоди от човешката история. А ключът към разкриването им се крие в знаменателна личност или събитие.

Маршрутът

С помощта на историята, археологията, архитектурата и духовните учения начертаваме примерен маршрут на уникалното пътуване в столицата на хилядолетна толерантност. Започваме от базиликата „Света София“ и некропола на античния град. Следват подземните съкровища и маршрути на римска Сердика – от Римския амфитеатър до Двореца на Константин Велики. Представяме си с въображение и артефакти лицето на „Сердика, неговият Рим“. Спираме при ротондата „Св. Георги“ – най-древната съхранена сграда в София, и накрая се опитваме да разгадем ключовите послания на параклиса „Свети Никола“. По пътя не може да не се впечатлим от възможностите за здравословен и щастлив живот, които от древността до днес дават лековитите минерални извори.

„Света София“

Оттук през Средновековието тръзва съвременното име на българската столица... Но съзнават ли столичани, че живеят в единствения град в света, назван на Иисус Христос в еманацията му на Божията премъдрост?

Признат за един от най-древните действащи християнски храмове в Европа, „Света София“ е отправна точка за исторически разкази и национално самосъзнание. Едва ли е случайно, че на южната ѝ фасада е вписан Паметникът на незнайния воин с Вечния огън.

Според исторически сведения базиликата е построена през VI век върху основите на първия християнски храм в антична Сердика от IV век. Там се провежда Сердикийският събор от 343 г., описан в анализите. След разрушение е издигнат отново от император Юстиниан Велики.

Между XII и XIV век по времето на Второто българско царство „Света София“ става митрополитска църква. След османското на-

Софийска минерална баня (вляво)
Базилика „Света София“ (вдясно)

шествие е превърната в джамия, но минаретата се срутват последователно през вековете и мюсюлманите я напускат, отдавайки ѝ почитание с боязън.

На 4 януари 1878 г. до храма „Света София“ стига генерал Гурко с армията си.

През 1935 г. професор Богдан Филов пръв прави официален опит за повдигане на завесата към тайните ѝ. При ремонт на топлопровод през 2008 г. случайно са разкрити древните гробници. Да, в катакомбите под „Света София“ има цял град на мъртвите, отворен за туристически посещения.

По пътя на Рим

Най-ранната крепостна стена на Сердика днес е най-достъпният древен пласт под краката на жителите ѝ. Стената е изградена по времето на императорите Марк Аврелий и Комод между 176 и 180 г., за което говори надпис на градските порти.

Според изследователи инфраструктурата на древна Сердика е копие на гръцките полиси. Затова археолозите търсят сгради на Демос - Народно събрание, и Буле - Градски съвет, който заседава в сарадата Булеветериона, предполагаемо разположен под поредния съвременен хотел в днешна София. Предполага се, че седалището на управителя или Преториума, изграден около средата на III в., е локализиран в подземния град на София под съвременната църква

Антична Сердика

Детайл от входа на църква „Света Петка Старата“

„Света Неделя“. Сградата на Герузията – Съвет на старейшините, се търси под Министерството на културата на бул. „Александър Стамболийски“.

Благогатните минерални води

Със сигурност са фиксирани гревните градски терми – съществена част от архитектурата и духа на Сердика. Ако днешните жители на София, поради нехайство или друго, не използват богатството на горещите минерални извори в пълната им степен, то гревните са го правели охотно. Предполага се, че термите са били изградени в началото на II век и са били разположени близо до съвременната Софийска минерална баня.

Антична Сердика - музей на открито

Строителството на метрото отвори част от проходите към гревния подземен град. В покритата зона под днешния площад „Независимост“ частично са реставрирани археологически структури и са консервирани сектори със запазени подове настилки. Подземна София се разкрива в зоната под бул. „Мария Луиза“ в пространството между Централния поглез с храма „Света Петка Самарджийска“ и северния вестибюл на Метростанция II. Музеят на открито е разделен на три нива: горно или площадно, междинно или тераса, както и долно или археологическо. Могат да се видят улици, жилищни сгради, църква, търговски помещения, части от вани, басейни, подово отопление, външни и вътрешни тоалетни, канализация с водопровод от глинени и оловни тръби.

Изгубеният дворец на Константин Велики

Твърди се, че Флавий Валерий Аврелий Константин (280-337 г.), както е пълното име на първия християнски римски император, прекарва лятото в Сердика, откъдето управлява империята. Логично е през IV век дворецът му да заема цял квартал от града, известен чак до XVII-XVIII век като „Константинов квартал“. Предполагаемите му граници очертават подземната територия между днешните столични улици „Калоян“, „Позитано“, „Лега“ и южно от сградата на Президентството.

През XIII век това, което оцелява от двореца след войни и нашествия, става резиденция на българския севастократор Калоян. Параклисът „Св. Николай“ се намира на мястото на царския семеен параклис...

Градът. Той стои, както винаги е стоял. И чака да бъде назован. С име, символ на хилядолетна толерантност.

Мария Мира Христова е PR и туристически експерт с участие в европейски проекти по изработване на първата туристическа стратегия за Република България, трансгранично сътрудничество и туристически политики, член на Международното жури за избор на столица на културата през 2019 година. Журналист, създател и отговорен редактор на www.infotourism.net, отговорен редактор на списание „Туристически пазар“, ТВ водещ на „Туристически предизвикателства“ по Нова ТВ, радиоводещ в радио „Експрес“, в БНР – радио „София“ и в сутрешния блок на програмата „Христо Ботев“. Автор на три книги.

**Sofia - the capital
of millenary tolerance**

If you are offered to become part of a journey between the cultural layers of ancient Serdika, Sredets and modern Sofia, you will probably not believe that it is possible. The modern Bulgarian capital is among the few cities in the world that evolve on the iconic ruins of underground cities and well-preserved layers of significant periods of human history. And the key to revealing them lies in a significant person or event.

She won her first competition when she was only 24 years old

The route

With the help of history, archeology, architecture and spiritual teachings, we draw an exemplary route of the unique journey through the capital of millenary tolerance. We start from the “St. Sophia” basilica and the necropolis of the ancient city. Next are the underground treasures and routes of Roman Serdica - from the Roman amphitheater to the Palace of Constantine the Great. We visualize using imagination and artifacts the face of “Serdica, his Rome”. We stop at the “St. George” rotunda - the oldest preserved building in Sofia, and finally we try to unravel the key messages of the “St. Nicholas” chapel. Along the way we can not help but be impressed by the opportunities for healthy and happy life, which from ancient times to the present day have been provided by healing mineral springs.

“St. Sofia”

This is where the modern name of the Bulgarian capital comes from through the Middle Ages ... But do Sofia’ citizens realize that they live in the only city in the world named after Jesus Christ in His emanation of God’s wisdom?

Recognized as one of the oldest functioning Christian churches in Europe, “St. Sofia” is a starting point for historical narratives and national identity. It is hardly a coincidence that the Monument of the Unknown Warrior with the Eternal Fire is inscribed on its southern facade.

According to historical records, the basilica was built in the VI century on the foundations of the first Christian church in ancient Serdica from the IV century. The Serdica Council of 343, described in the annals, was held there. After a destructive event, it was rebuilt by Emperor Justinian the Great.

Between the XII and XIV centuries, during the Second Bulgarian Kingdom, “St. Sophia” became a metropolitan church. After the Ottoman invasion, it was turned into a mosque, but the minarets collapsed successively over the centuries and Muslims left it, paying homage to it with dread.

On January 4, 1878, General Gurko reached the “St. Sophia” temple with his army.

Roman Serdica

In 1935, Professor Bogdan Filov was the first to make an official attempt to raise the curtain to its secrets. During the repair of a heating pipeline in 2008, the ancient tombs were accidentally discovered. Yes, in the catacombs under "St. Sophia" there is a whole city of the dead, open for tourist visits.

On the road to Rome

The earliest fortress wall of Serdica is the most accessible ancient layer under the feet of its inhabitants today. The wall was built during the time of the emperors Marcus Aurelius and Commodus between 176 and 180, as evidenced by an inscription on the city gates.

According to researchers, the infrastructure of ancient Serdica is a copy of the Greek polises. That is why archaeologists are looking for the buildings of Demos - National Assembly, and Bule - City Council, which sits in the building Buleverteriona, presumably located under another contemporary hotel in today's Sofia. It is assumed that the seat of the governor or Pretorium, built around the middle of the third century, is located in the underground city of Sofia under the contemporary "St. Nedelya" church. The building of the Geruzia - Council of Elders, is sought under the Ministry of Culture on "Alexander Stamboliyski" Blvd.

The beneficial mineral waters

The ancient city baths are certainly determined - an essential part of the architecture and spirit of Serdica. If today's inhabitants of Sofia, due to negligence or otherwise, do not use the richness of the hot mineral springs to their full extent, the ancients did it willingly. It is assumed that the baths were built in the early II century and were located near the modern Sofia Mineral Bath.

Ancient Serdica - an open-air museum

The construction of the subway opened some of the passages to the ancient underground city. In the covered area under today's "Independence" Square, archeological structures have been partially restored and sectors with preserved flooring have been preserved. Underground Sofia is revealed in the area under "Maria Luisa" Blvd. in the space between the Central Underpass with the Church of "St. Petka Samardzhiyska" and the Northern lobby of Metro Station II. The open-air museum is divided into three levels: upper or square level, intermediate or terrace, and lower or

*Ancient Serdica -
an open-air museum*

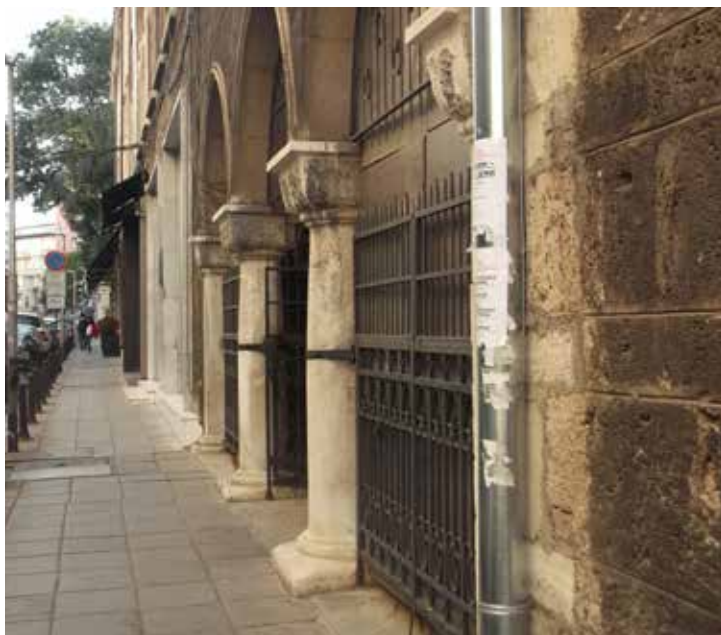
archeological level. You can observe streets, residential buildings, a church, commercial premises, parts of bathtubs, swimming pools, underfloor heating, outdoor and indoor toilets, a sewerage built with clay and lead pipes.

The lost palace of Constantine the Great

It is said that Flavius Valerius Aurelius Constantine (280-337), as is the full name of the first Christian Roman emperor, spent the summer in Serdica, where he ruled the empire from. It is logical that in the IV century his palace occupied an entire quarter of the city, known until the XVII-XVIII century as the “Constantine’s Quarter”. Its presumed boundaries delineate the underground territory between today’s “Kaloyan”, “Positano”, “Lege” streets and to the south of the Presidency building.

In the XIII century, what survived from the palace after wars and invasions became the residence of the Bulgarian Sevastocrator Kaloyan. The “St. Nicholas” chapel is located on the site of the royal family chapel ...

The city. It stands as it has always stood. And waiting to be named. With a name, a symbol of millenary tolerance.

Church “Saint Petka the Elder”

Maria Mira Hristova is a PR and tourism expert who has participated in European projects for the development of the first tourism strategy for the Republic of Bulgaria, cross-border cooperation and tourism policies, a member of the International Jury for the selection of Capital of Culture in 2019. Journalist, creator and editor-in-chief of www.info-tourism.net, editor-in-chief of the “Tourist Market” magazine, TV presenter of “Tourist Challenges” on Nova TV, radio presenter at Radio Express, at Bulgarian National Radio - “Sofia” radio and in the morning block of the „Hristo Botev“ program. She has authored three books.

Ротондата „Свети Георги“

Магдалина Станчева разкрива тайните съкровища на София

„Главният археолог на столицата“ убеждава Кубадински да съхрани Източната порта, през която хан Крум влиза в Сердика. Благодарение на Магдалина Станчева са запазени църквата „Св. Петка Самарджийска“ и ротондата „Св. Георги“.

„Главният археолог на София! Така я наричаха тези, които я познаваха като доайен на софийската археология, пионер на Музея за история на София (1952 - 1983) и авторитетен изследовател с респектираща библиография. Името ѝ е свързано с почти всяка археологическа ценност, разкрита на територията на София... Наричаха я също Пазителка на тайните на София. Нека да си представим как тази крехка жена, наглед слаба и уязвима, е защитавала софийското наследство пред праволинейни партийни величия през 50-те, 60-те, 70-те години“, пише колегата ѝ в Комитета за световно културно наследство към ИКОМОС и ЮНЕСКО проф. Тодор Кръстев след смъртта ѝ на 6 октомври 2014 г.

Магдалина Станчева си отива на 90-годишна възраст, изпълнила мисията си да съхрани миналото на столицата ни. Тя работи в Музея на София, когато научава, че ще се разкопава центърът

Магдалина Станчева

- „незасяганото лице на града“, за да се строи подлез. „Отивам на мястото и гледам - построена барака, насреща ми млад началник. Казвам му: „Добър ден, аз съм археолог и искам да видя...“. „Ааа. Хич не се занимавайте с това. Правителството ни е дало срок.“ На него това му беше задължението - да направи бързо подлеза“, спомня си тя. Въпреки това музеят се заема да проучи историческите пластове. Открива се крепостната стена, кули от двете страни, антична улица.

Един ден на обекта идва Пенчо Кубадински, който тогава е министър на архитектурата и благоустройството. „Заставаме двамата - началникът на строежа и аз от двете страни на Кубадински, точно пред Партийния дом. Зинала е огромната яма - от долу вече е открита крепостната стена, двете кули. „Другарю Кубадински, виждате ли тази порта? През нея хан Крум е влезнал в Сердика. Кои смее да разруши такъв паметник? Винаги говорим за антична Сердика. А това, че е влязъл българският хан, че е завладял Сердика, за това не се говори. Дори за нищо друго да не е важно да се запази - а крепостта е много по-стара от времето на хан Крум - само заради факта, че българският хан отпук е влязъл... трябва да остане.“ Той мълча, пристъпва от крак на крак, гледа и се обръна към началника на обекта: „Виж какво, младо момче. Ще си гледаш строителството, обаче

за старините Станчева ще се грижи.

Ти няма да се бъркаш“.

Намесата на Кубадински тогава е от решаващо значение, защото хората, които работят по разкопките, са на 5 м под сегашното ниво на площада и се катерят по дървени стълби, опрени на изкопа. Затова един ден предупреждават Магдалина: „Другарко Станчева, не се качвай по тази стълба, да не те бутне някой“. Оказа се, че когато началникът на строежа се оплакал: „Много ни пречи тази жена“, някакъв шеф по строителството казал: „Какво ти пречи да бутнеш стълбата“. Нещата бяха много сериозни. Ако не беше Кубадински, не знам дали щяхме да имаме това, което се вижда сега в подлеза“, разказва археоложката.

Любопитна е и историята на църквата „Света Петка Самарджийска“,

която е в другия подлез при ЦУМ. Тогава тя се показва на 70 см над уличното ниво и е в много лошо състояние, мисли се за събарянето ѝ. По този повод викат Станчева на съвещание при

Археологически старини пред
католическата Катедра
„Свети Иосиф“

Кубадински. „Там събрани все важни хора... Взех думата: „Тази църква в центъра на София турците не са я разрушили, сега ние ще я разрушаваме. Тя е свидетелство за това, че все пак е било допуснато да има в центъра на града църква... между двете грамадни джамии“. Всички млъкнаха. След това като музееен човек съм разведжала в центъра почти всички правителствени и светски делегации. И на всички съм казвала: „Кажете ми една група столица, която си е прогупчила центъра така, че цялата комуникация се нарушава, за да запази старината“. Така е. Ако не беше тази църквица, площадът щеше да изглежда различно“.

Но сблъсъкът между старините и новите строежи започва още преди тези случаи - когато искат да разрушат части от ротондата „Св. Георги“. „Първите разкопки трябваше да станат във вътрешния двор на хотел „Балкан“ (сега „Шератон“), при ротондата „Св. Георги“. Преди е била известна само ротондата. След това се разбра, че сградата е по-голяма и фактически влиза под „Шератон“. Но казаха: „Не може да се запази,

правителствените коли оттук влизат“.

„Балкан“ беше единственото място, където се правеха правителствените приеми. Отпред вървят мотори, отзад чайки, после пак мотори. Отстрани - още два мотора, заради които искаха да разрушат разкопките. Казах: „Невъзможно. Ще си приберете моторите, само отпред и отзад ще ги оставите“. Архитектът от „Капитално строителство“ ме предупреди: „Станчева, тука ще загазиш много...“. После я свързва с партийния отговорник на строежа, за да му обясни. „Идва човек с тъмен балтон и кепе на главата. Срещаме се пред задния вход на „Балкан“. Мъжът казва: „Какво ще правим? Как ще решим този тежък въпрос?“. А аз възмутено: „Добре, щом на всяка цена тук трябва да вървят чайки и мотори, всичко разрушете. Разрушете и ротондата, та да стане широко на чайките“. И най-неочаквано той каза: „Недейте така бе, другарке. Чакайте, ще измислим нещо“. Оказа се, че този партийен функционер е женен за учителка по класически езици... Дали затова разбра и спаси тази част на „Свети Георги“. Защото той беше настоял, че тези старини не бива да се разрушават.“

Пазителката на тайните на София дарява архивите си на Нов български университет. Сега те са качени онлайн на magdalinastancheva.net и разкриват още много любопитни истории.

Мария Петкова се занимава с журналистика от 1990 г., когато завършва СУ „Климент Охридски“. Редактор във вестници и на книги. Основател, автор на концепцията и главен редактор на списанията „Одисей“ и „Пътешественик“. Главен редактор на двуезичното списание за български традиции и култура „Черга“. Кореспондент на българското радио в Мелбърн, Австралия. Работила е и по проекти, свързани с организация, ПР и реклама на фестивали и културни събития. Член на СБЖ - секция „Туризъм“, на АБУЖЕТ и на Световната федерация на журналистите и писателите по туризма FIJET.

Magdalina Stancheva reveals Sofia's secret treasures

The „Chief archaeologist of the capital“ persuaded Kubadinski to preserve the Eastern Gate, through which Khan Krum entered Serdica. Thanks to Magdalina Stancheva, the “St. Petka Samardzhiyska” church and the “St. Georgi” rotunda were preserved.

*The church “St. Petka Samardzhiyska”
in the center of the city*

Magdalina Stancheva

“The Chief archaeologist of Sofia! This is what those who knew her as the doyen of Sofia archeology, a pioneer of the Museum of the History of Sofia (1952-1983) and an authoritative researcher with a respectful bibliography called her. Her name is associated with almost every archaeological treasure discovered on Sofia’s territory... She was also called the Guardian of the Secrets of Sofia. Let’s imagine how this fragile woman, seemingly weak and vulnerable, defended Sofia’s heritage against straightforward (communist) party greats in the 1950s, 1960s and 1970s”, wrote her colleague at ICOMOS and UNESCO World Heritage Committee, Prof. Todor Krastev, after her death on October 6, 2014.

Magdalina Stancheva passed away at the age of 90, fulfilling her mission to preserve the past of our capital. She was working at the Museum of Sofia when she learned that the center, the “untouched face of

the city”, would be excavated to build an underpass. “I went to the place and I looked - a barrack was built, a young boss in front of me me. I told him: Hello, I’m an archaeologist and I want to see...” “Don’t bother with that at all. The government gave us a deadline.” It was his duty to build the subway quickly”, she recalled. Despite of this, the museum was committed to exploring the historical layers. The fortress wall, towers on both sides, and an ancient street are discovered.

One day Pencho Kubadinski, who was then Minister of Architecture and Public Works, came to the site. “We stood both - the chief of construction and I on both sides of Kubadinski, right in front of the Party House. The huge pit is open - the fortress wall, the two towers, have already been discovered below. “Comrade Kubadinski, do you see this gate? Through it, Khan Krum entered Serdica. Who dares to destroy such a monument? We always talk about ancient Serdica. And the fact that the Bulgarian khan entered, that he conquered Serdica, is not mentioned. Even if it is not important to preserve anything else - and the fortress is much older than the time of Khan Krum - just because of the fact that the Bulgarian khan entered from here - the monument must stay.” He was silent, stepping from foot to foot, looked and turned to the site manager: “Look here, young boy. You will watch the construction, however

Stancheva will take care of the antiquities.

You will not interfere.”

Kubadinski’s intervention was then crucial because the people working on the excavations were 5 meters below the current level of the square and climbing wooden stairs were leaning against the trench. That is why one day they warned Magdalina: “Comrade Stancheva, don’t go up this ladder, so no one pushes you.” It turned out that when the construction manager complained: “This woman is bothering us a lot”, some Chief construction supervisor said: “What’s stopping you from pushing the ladder?”. “Things were very serious. If it weren’t for Kubadinski, I don’t know if we would have what we see now in the subway”, said the archaeologist.

The history of the “St. Petka Samardzhiyska” church is also interesting.

It is in the other subway at the Central Department Store. Then it was showing 70 cm above the street level and was in a very poor condition, its demolition was considered back then. On this occasion, Stancheva was

“St. Petka Samardzhiyska”

The clash between the old and the new constructions

called to a meeting with Kubadinski. "There were only important people gathered there. I took the floor: This church in the center of Sofia was not destroyed by the Turks, and now we're about to demolish it. It is a testament to the fact that it was still allowed to have a church in the center of the city - between the two huge mosques. Everyone fell silent. After that, as a museum person, I led almost all government and worldly delegations to the center. And I told everyone: „Tell me another capital that has punctured its center so that all communication is disrupted to preserve the antiquities." That's right. If it weren't for this church, the square would look different. "

But the clash between the old and the new constructions began even before these cases - when they wanted to destroy parts of the "St. Georgi" rotunda. "The first excavations were to take place in the courtyard of the Balkan Hotel (now the Sheraton), at the "St. Georgi" rotunda. Previously, only the rotunda was known. Then it became clear that the building was larger and actually went under the Sheraton. But they said, "It can't be saved,

government cars come in from here."

The "Balkan" was the only place where government receptions used to be held. Motorcycles went in front, "Seagull" limousines in the back, then motorcycles again. On the sides - two more bikes, because of which they wanted to destroy the excavations. I said, "Impossible. You will put your bikes away, you will leave them only in front and behind. The architect from "Capital Construction" warned me: "Stancheva, you will get in a lot of trouble here...". He then connected her to the Party's construction manager to explain. "A man comes with a dark coat and a hat on his head. We meet at the back entrance of the Balkan. The man says, "What are we going to do? How are we going to solve this difficult issue?" And I was indignant: "Well, if "Seagulls" and motorcycles have to go here at any cost, destroy everything. Destroy the rotunda as well, so that it becomes wide for the "Seagulls". And most unexpectedly, he said, "Don't do that, comrade. Wait, we'll come up with something." It turned out that this Party functionary was married to a classical language teacher... Is that why he understood and saved this part of "St. George"? Because he had insisted that these antiquities should not be destroyed."

The keeper of Sofia's secrets donated her archives to the New Bulgarian University. Now they are uploaded online on magdalinastancheva.net and reveal many more interesting stories.

Maria Petkova has been involved in journalism since 1990, when she graduated from Sofia University "Kliment Ohridski". Editor in newspapers and of books. Founder, author of the concept and editor-in-chief of the "Odyssey" and "Traveler" magazines. Editor-in-chief of the bilingual "Rug" magazine for Bulgarian traditions and culture. Correspondent of the Bulgarian radio in Melbourne, Australia. She has also worked on projects related to the organization, PR and advertising of festivals and cultural events. Member of the Union of Bulgarian Journalists - Section "Tourism", of ABUJET and of the World Federation of Tourism Journalists and Writers FIJET.

“Свети Пантелеймон” - църквата на прокудените белогвардейци

Храмът в Княжево донесе утеха на графини и офицери, избягали от большевиките и намерили в България своя втора родина. Той е паметник на благородството и християнското състрадание на българския народ към изгнаниците, оказано в трудни времена. Построен е през 1923 г. от руски военни инвалиди, в същата година, когато се появява подобен храм в Париж, в преградата „Кламар“.

В детството ми, в неделите, майка ми ме водеше в мъничка църква в Княжево

Там общувахме с белогвардейци от старата руска емиграция. Прадядо ми Иван, на когото е кръстена майка ми – поетесата Ваня Петкова, е донски казак, генерал от Царската армия от Ростов-на-Дон, кавалер на Георгиевския кръст, православен християнин. Награден е с 12 почетни кръста за храброст. След Червената революция бяга с жена си, графиня Анастасия, и се спира в България, във Велико Търново. По-късно семейството се преселва в София и така започва моят род по майчина линия. Често посещавахме приюта за белогвардейци, както го наричаше майка ми. Ходехме през почивните дни, носехме на руснаците храна, завивки и други неща за бита. Спомням си графиня Лидия Петровна. С мама пееха руски романси. Любимият им беше „Ямишк не гони лошадеи“. Организираха се поетични вечеринки, на които се рецитираха Пушкин и Есенин. Всички хора от детските ми спомени напуснаха този свят. Днес често се връщам в уютния небесносин храм „Св. Пантелеимон“...

През 1923 г., когато е построен храмът като домашна църква към Инвалидния дом в Княжево, председател на Съюза на руските военни инвалиди е Дмитрий Александрович Абрамович – полковник от Императорската армия. Положението на руските емигранти - инвалиди по онова време е отчайващо: „Не знаят езика, без познати, с патерици или без ръце, с простреляни бели гробове или пробит череп...“, но с гордостта на руски офицери, с особени разбирания за чест..., а в джоба си няма нито стотинка, с окървавена риза, шинел, с кръст на гърдите...“, гласи оригиналният текст, чийто правопис е запазен до наши дни.

Първоначално Инвалидния дом се помещава във вили под наем

По-късно са издигнати няколко постройки. Средства се събират с благотворителни акции. Помагат от Съюза на инвалидите, Руско-българския комитет под ръководството на митрополит Стефан, Дружеството за единение на русите в България, Съветът на руските посланици, Червения Кръст, Всероссийски съюз на градовете и Всероссийски земски съюз. Постъпват финанси и от Заграничния Съюз на руските военни инвалиди (Париж). Създадени са скромни битови условия - дюшеци със слама, собственоръчно скалпени мебели. Открити са работилници. Селската община в Княжево отдели участък за безплатно сечене на дърва. Като узнава за желанието на инвалидите да се трудят, Негово Величество цар Борис III изпраща тезях и комплект инструменти към него. И така животът на белите князе и графове в Княжево лека-полека потръгва. Църквата е истински духовен център за всички руски емигранти. А преди, те си спомнят колко тежко им е било през Страстната седмица: „Без изповед, без причастие... Да се облекчи душата, да се пречисти... – тежестта напирва навън, когато виждаш сълзи в очите на всички...“. И ето, най-после могат да се причестят в свой храм. Зданието е съвсем обикновено, по-скоро прилича на малка селска къща, с единствен купол.

Енориашите украсяват храма със семейните икони

Донасят и книгите на Свещеното Евангелие, запазени в скипанията като особено ценна вещ. Най-почитани са Тихвинската икона на Божията Майка, пазеща хората на път, иконата на св. Пантелеимон и Казанската Св. Богородица, която се е съхранила и до днес. В малката руска църквичка са и иконите на св. пророк Илия и на св. благоверен княз Александър Невски. На иконата че-

тем надпис: „На негово Императорско Величество господаря Император Александър Александрович с благословия от руския скит „Св. пророк Илия“ в Атон. 1893 г.“. Как е попаднала тази икона в храма „Св.Пантелеймон“ в Княжево, подарена от атонски монаси на Александър III - можем само да гадаем. Внимателно се съхраняват уникални ръкописни ноти на православните песнопения от 20-те и 30-те години.

В храма служат руски свещеници, сред които архиепископ Богучарски Серафим Соболев, канонизиран за светец от българската и руската църква като Св. Серафим Софийски Чудотворец. Храмът постепенно се облагородява: скромната камбанария е украсена с великолепна камбана. Попълва се и църковната утвар. Въпреки всичките промени след Втората световна война,

службата в църквата никога не е прекъсвана.

През 1993 г. Руската фондация за милосърдие и култура извършва ремонт по проект на Олег Соболев – руски архитект, живеещ в България. През нощта на 23 срещу 24 юни същата година храмът е ограбен. След това произшествие външните прозорци са зазидани.

Днес фасадата на храма е красиво ремонтирана, а интериорната част е запазена от време оно. В църквата се съхраняват три чудотворни икони – на „Св. Богородица Всецарица“, на „Св. Пантелеймон“ и уникална икона на Божията майка, гонесена от семейството на руски летец.

Към началото на 90-те години в Инвалидния дом живеят 18 емигранти от старото поколение. Последната обитателка Прасковья Родионовна умира през 2012 г., на 90 години.

Днес в малката небесносиня църква всеки може да отиде, да запали свещ и да се помоли. Вътре все още витае духът на старата руска аристокрация. Признат като културно-исторически паметник, храмът е закриан от държавата и енорията, в очакване на своята стогодишнина, през 2023 година!

Уникалният керамичен кръст в двора на църквата е ръчна изработка, дарение за храма

Оля АЛ-АХМЕД е български журналист, преводач, поет, общественик. Владее английски, арабски, руски и испански. Член на СБЖ, на Сдружението на испаноговорящите журналисти в България, на АБУЖЕТ, на FIJET, на Международната федерация на журналистите в Брюксел. Почетен гост-лектор е на няколко университета. Носител на 30 отличия за обективна журналистика.

“Saint Panteleimon” - the church of the Ouster White Guards

The small sky blue cozy church in Kniajevo neighborhood brings comfort to countesses and officers who fled from the “Bolsheviks” and found their second homeland in Bulgaria. It is a monument of the nobility and Christian compassion of the Bulgarian people to the exiles, shown in difficult times. It was built in 1923 by Russian military disabled soldiers from the imperial army, in the same year when a similar temple appeared in Paris, in the suburb of Clamart.

In my childhood, on Sundays, my mother used to take me to a tiny church in Kniajevo

There we held conversations with White Guards from the old Russian emigration. My great-grandfather Ivan, after whom my mother was named - the poet Vanya Petkova, was a Don Cossack, a general of the Imperial Army from Rostov-on-Don, a cavalier of the St. George's Cross, an Orthodox Christian. He was awarded 12 honorary crosses for bravery. After the Red Revolution he fled with his wife, Countess Anastasia, and stopped in Bulgaria, in Veliko Tarnovo. Later the family moved to Sofia and so my maternal line was on. We often visited the White Guard shelter, as my mother called it. We used to go on the weekends, bringing the Russians food, blankets and other household items. I remember Countess Lydia Petrovna. They used to sing Russian romances with my mother. Their favorite one was “Coachman, Don't Rush the Horses”. Poetry parties were organized, at which Pushkin and Yesenin were recited. All the people from my childhood memories left this world. Today I often return to the cozy sky-blue “St. Panteleimon” church in Kniajevo district in the capital.

In 1923, when the church was built as a home church at the Home for the Disabled in Kniajevo, the chairman of the Union of Russian Disabled Soldiers was Dmitry Alexandrovich Abramovich, a colonel in the Imperial Army. The situation of Russian immigrants with disabilities at that time was desperate: “They do not know the language, with no acquaintances, with crutches or without hands, with shot lungs or a pierced skull ... but with the pride of Russian officers, with special understandings of honor..., and he doesn't have a penny in his pocket, with a bloody shirt, an overcoat, with a cross on his chest...”, said in the original text, the spelling of which has been preserved to this day.

Initially the Home for the Disabled is housed in villas for rent

Later, several buildings were erected. Funds were raised through charity events. Assistance came from the Union of the Disabled, the Russian-Bulgarian Committee under the leadership of Metropolitan Stefan, the Society for the Unity of Russians in Bulgaria, the Council of Russian Ambassadors, the Red Cross, the All-Russian Union of Cities and the All-Russian Land Union. Funds were also coming from the Overseas Union of Russian Disabled Soldiers (Paris). Modest living conditions have been created - straw mattresses, hand-made furniture. Workshops have been opened. The village municipality in Kniajevo, allocated a section for free logging. Upon learning about the desire of the disabled to work, His Majesty Tsar Boris III sent a workbench and a set of tools to it. And so the life of the White princes and

On February 10 every year the Orthodox Church celebrates the memory of St. Holy Martyr Charalampius - patron saint of honey and beekeepers. On this day, Father Dimitar traditionally consecrates the honey brought by the worshipers to the church of St. Panteleimon.

counts in Kniajevo, slowly began. The church was a real spiritual center for all Russian emigrants. And before, they remembered how hard it was for them during Holy Week: "Without confession, without communion ... To relieve the soul, to purify ... - the burden pushes out when you see tears in everyone's eyes ..." And here, at last, they could take communion in their own temple. The building was quite ordinary, more like a small country house, with a single dome.

**Parishioners decorated the temple
with family icons**

They also brought the books of the Holy Gospel, preserved during wanderings, as a particularly valuable item. The most revered are the Tikhvin Icon of the Mother of God, guarding people on the road, the icon of St. Panteleimon and the Kazan St. Mother of God, which has been preserved to this day. In the small Russian church are the icons of St. Prophet Elijah and St. Alexander Nevsky. On the icon we read the inscription: "To His Imperial Majesty the Emperor Alexander Alexandrovich with the blessing of the "St. Prophet Elijah" Russian hermitage at Mount Athos. 1893." How this icon got into the "St. Panteleimon" church in Kniajevo, donated by Athos monks to Alexander III - we can only guess. Unique handwritten notes of Orthodox chants from the 20s and 30s are carefully preserved.

Russian priests served in the church, including Archbishop Seraphim Sobolev of Boguchar, canonized as a saint by the Bulgarian and Russian churches as St. Seraphim the Miracle - worker of Sofia. The temple was gradually ennobled: the modest bell tower was decorated with a magnificent bell. The church utensils were also filled in. Despite all the changes since World War II,

church service has never been interrupted.

In 1993, the Russian Foundation for Charity and Culture carried out renovations designed by Oleg Sobolev, a Russian architect living in Bulgaria. On the night of June 23, the temple was robbed. After this accident, the outer windows were walled up.

Today the facade of the temple is beautifully renovated, and the interior is preserved as is from time long gone. The church treasures three miraculous icons - "St. Pantanassa Mother of God", "St. Panteleimon" and a unique icon of the Mother of God, brought by a Russian pilot's family.

At the beginning of the 1990s, 18 emigrants of the older generation lived in the Home for the Disabled. The last inhabitant, Praskovya Rodionovna died in 2012, at the age of 90.

Today anyone can go in the little sky-blue church, light a candle and pray. Inside still hovers the spirit of the old Russian aristocracy. Recognized as a cultural and historical monument, the temple is protected by the state and the Parish, in anticipation of its centenary, in 2023!

Olia AL-AHMED is a Bulgarian journalist, translator, poet, public figure. She is fluent in English, Arabic, Russian and Spanish. Member of the Union of Bulgarian Journalists, the Association of Spanish-speaking Journalists in Bulgaria, of ABUJET, FIJET, and the International Federation of Journalists in Brussels. She is an honorary guest lecturer at several universities. Winner of 30 awards for objective journalism.

Странните обитатели на Къщата с глицинията

Всяка пролет, цъфне ли в нежнолилаво пълзящата по фасадата глициния, много хора се спират да снимат къщата на ул. „Шипка“, в която живея. В такъв момент ми се иска да им разкажа, че сградата, макар да е обявена за архитектурен паметник през 1974 г., е интересна не толкова с външността си, колкото с хората, които са я обитавали през дългия ѝ над 100-годишен живот.

В сегашния си вид тя е завършена през 1932 г., пише го на входната площадка. Скица, подлепена с плат и навита на руло, се пази и до днес, заедно с крепостния акт за покупката на парцела от 1890 г. и указ от 1896 г. от княз Фердинанд I за угодостояването на дядо ми Никола Манолов с орден „Св. Александър“. Свещени свитъци, оцелели в писалището на баща ми повече от век... По онова време дядо ми е помощник-началник отделение в основаната след Освобождението Българска народна банка. Владеел е руски, френски и турски език – съдя по някои документи и богатата му библиотека, която, естествено, пазя.

Дядо ми е живял в къщата в Калоферския квартал на София, някога галеч от центъра на града, с родителите си, или поне с майка си. Установих го по внушителен женски портрет, който свалихме от тавана, когато започнахме ремонт на пробития покрив. След като известно време се разминавахме с него в коридора, го занесохме в мазето без угризения, защото никои не искаше да среща всеки ген строгия поглед на „Страшната баба“, както я нарекохме. Чорбаджийка. Калоферка...

Един ремонт разкрива неподозирани неща за хората, изоставили своите вещи. Още докато живеех на споменатия таван като студентка, отворих стар куфар и плетен от слама сандък. Бяха пълни със снимки, писма и три тетрадки-дневници, изписани с красив почерк на руски. Принадлежах на една от трите „белогвардейки“, които живяха у нас дълги години в стая с капандура. Бедни, възрастни жени, те не можеха да качат до третия етаж кофата с възлища и я оставяха в подножието на стълбището. Всеки от нас, видеше ли я, просто я грабваше и я занасяше пред вратата им. Една по една си отидоха от света.

Последната, Мария Корнеева, беше учила в девически лицей в Германия и пътувала из Европа – разбрах го по картичките и писмата от Франция, Швейцария, Чехия. Освен родния си руски, е владеела немски, френски, английски и по-късно е научила български език. От документ в куфара, научих, че е дъщеря на есаул – офицер в казашките войски преди революцията в Русия, съответстващ по ранг на капитан. Участвал е в Руско-турската война от 1877-1878 г. и е получил бронзов медал за вярна служба. В края на живота ѝ като съветска гражданка приеха госпожа Мария в старческия дом в „Дървеница“, най-люксовият за времето си в София.

Интересно съжителство е имало под нашия покрив

Тъй като дядо ми почива, когато баща ми нямал и 3 години, баба ми, за да се издържа, а и да изплаща ипотеката на къщата, пуска наематели. Някои от тях са офицери от намиращото се наблизо Военно на Негово Величество училище (сега Военна академия „Г.С. Раковски“), други – студенти от провинцията. Около Девети септември 1944 г. офицерите изчезват безследно, а бившите студенти-братя признават на баба ми, че всъщност са били ремсисти и у нас от време на време са преспивали нелегални комунисти. Добро прикритие в къща, в която живеят военни... Шегувахме се с баба ми, че е можела да се пише за „активен борец против фашизма и

Лилавите гроздове са не само красиви, но и омайват с уханието си.

Указът от княз Фердинанд I
(вдясно)
Мария Корнеева и родителите
и Петър и Лидия (вляво)

капитализма“ с всичките привилегии, а тя мъмреше останалия да живее у нас чичо Иван Джанабетски, че е можел да ѝ запали дома. Той също не беше станал „активен борец“, цял живот живя по наем и му дадоха жилище от общината вече като пенсионер. Скоро след това почина. Беше от хората, които не си премълчаваха, видят ли неправда. А ние, децата, го чакахме на двора да си дойде от работа, защото ни чупеше от топлия хляб, който винаги носеше. Негов внук гнес е шеф на голяма столична болница.

Само един от офицерите се върна след години да се обади на баба ми. От другите останаха сандъци в мазето. Наемателите, настаниявани от Софжилфонд, също на свой ред изоставяха всичко, което не им бе нужно, преселвайки се в дадените им от държавата панелки.

Неочаквано при поредния ремонт изскочи малко сандъче с писма, снимки, книги, военни карти и... два пагона. Принадлежали са на капитан на име Иван Стоянов, както разбрах от документите. Не знам кой е той, но очевидно много е бързал, за да изостави снимките на детето си. Там открих писмата и на баща му Йордан Стоянов – запасен капитан от Четвърти Плевенски полк. Бил е деец на ВМРО, писмата до него от 1903 г. са адресирани: „До к. Ю. Стояновъ въ Македония“ и „До окръжен управител Й. Стояновъ където и да е“. Един ден ще ги предам във Военно-историческия музей. Странно е да се ровиш в душите и съдбите на хората, но журналистическата професия ме е научила на какво ли не.

Последният от обитателите на къщата, за когото искам да разкажа, е акад. Димитър Мишев от БАН, един от бащите на телевизията у нас, активен участник в научните програми за българските космически полети. За нас, децата, просто бате Мишо. Заедно с по-малкия му брат Илия живееха в стая откъм двора, а ние постоянно цвърчахме под прозореца им, без да ни е грижа, че четат за изпити. Майка им, леля Цонка, идваше от Ловеч да ги навестява. Приятелка с баба ми, те често си хортуваха под асмата. За съжаление и бате Мишо, и Илията, които остана още госта години у нас и даже доведе в скромната стаичка жена си – полякния, вече не са между живите...

Както пееше Георги Минчев: „Блажени години, когато рокендролът беше млад“...

Славяна Манолова е завършила журналистика в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Тя е дългогодишен журналист във в. „Труд“. От 2015 г. до 2020 г. е главен редактор на седмичника „Жълт Труд“. В момента е редактор в съботното приложение на ежедневника – „Труд уикенд“. Участвала е със свои публикации в книгите „Китай безкрай“, „Магията Египет“, „Зоот Турция“, „Кралство Мароко – страна на пътешествията“ и „Магията на пътешествията“, издания на АБУЖЕТ – Асоциацията на българските журналисти, пишещи за туризъм.

The strange inhabitants of the Wisteria House

Every spring, when the wall-crawling wisteria blooms in tender purple on the facade, many people stop to photograph the house on "Shipka" Street where I live. At such a moment I want to tell them that the building, although declared an architectural monument in 1974, is interesting not so much for its appearance as for the people who inhabited it during its over 100 years long life..

The house is in its current form since 1932

In its current form, it was completed in 1932, as it is written on the entrance platform. A sketch, glued with cloth and rolled up, is kept to this day, along with the bond instrument for the purchase of the plot from 1890 and a 1896 decree by Prince Ferdinand I for awarding my grandfather Nikola Manolov with the "St. Alexander" order. Sacred scrolls that survived in my father's writing desk for more than a century... At that time my grandfather was an assistant head of a department at the Bulgarian National Bank, founded after the Liberation. He spoke Russian, French and Turkish - judging by some documents and his rich library, which, of course, I've been keeping.

My grandfather lived in the house located in Sofia's Kalofer neighborhood,

once far from the city center, with his parents, or at least with his mother. I found this fact in an impressive female portrait, which we removed from the attic when we started repairing the punctured roof. After passing it in the corridor for a while, we took it to the basement without remorse, because no one wanted to meet the stern gaze of the "Scary Granny" every day, as we called her. A Kaloferan. A Mistress...

A repair reveals unsuspected things about people who have abandoned their belongings. While I was still living in the mentioned attic as a student, I opened an old suitcase and a straw basket. They were full of photos, letters, and three diary notebooks written in beautiful Russian handwriting. They belonged to one of the three "White Guard" ladies who lived in a dormer room in our house for many years. Poor old women, they couldn't get the bucket of coal to the third floor and used to leave it at the foot of the stairs. Each of us, upon seeing it, used to just grab it and carry it to their door. One by one they left the world.

The last one, Maria Korneeva, had studied at a girls' lyceum in Germany and traveled around Europe - I understood it from the cards and letters from France, Switzerland, the Czech Republic. In addition to her native Russian, she spoke German, French, English and later learned Bulgarian. From a document in the suitcase, I learned that she was the daughter of an Esaul, officer in the Cossack troops before the Revolution in Russia, corresponding in rank to captain. He took part in the Russo-Turkish War of 1877-1878 and received a bronze medal for faithful service. At the end of her life, as a Soviet citizen, Mrs. Maria was admitted to the nursing home in Darvenitsa, the most luxurious of its time in Sofia.

There was an interesting coexistence under our roof

Since my grandfather died when my father was less than 3 years old, my grandmother, in order to support herself and pay off the mortgage on the house, let tenants in. Some of them were officers from His Majesty's Military School nearby (now the "G.S. Rakovski" Military Academy), others - students from the countryside. Around September 9, 1944, the officers disappeared without a trace, and the former student brothers confessed to my grandmother that they were in fact "remists" (ReMS is the abbreviation of the Workers' Youth Union) and that illegal communists slept in our house from time to time. Good cover in a house where the military live ... My grandmother and I joked that she could proclaim herself as an "active fighter against fascism and capitalism" with all the privileges, and she scolded Uncle Ivan Djanabetski, who still lived in our house, that he could have set her home on fire. He too had not become an "active fighter", he had lived in rented premises all his life, and had been given a home by the municipality as a retiree. He died soon after. He was one of those people who did not keep silent if they saw injustice. And we, the children, used to wait in the yard for him to come home from work, because he would give us chunks of the warm bread he always brought. Today, his grandson is the head of a large hospital in Sofia.

Only one of the officers returned years later to see my grandmother.

Acad. Dimitar Mishev is one of the founders of television in our country

My grandfather Nikola with his mother Lala and his father Manol

*Maria, the daughter
of Esaul Korneev, was an elegant girl
(left)*

*„To my sweet girl“ was written by Ivan
Stoyanov on the back of the photo dated
October 2, 1931
(right)*

The others left chests in the basement. The tenants accommodated by state-owned “Sofjilfond”, in turn, abandoned everything they did not need, moving to the “panels” given to them by the authorities..

Unexpectedly, during the next repair, a small box with letters, photos, books, military maps and... two shoulder straps popped up. They belonged to a captain named Ivan Stoyanov, as I understood from the documents. I don't know who he is, but he was obviously in a hurry to leave the pictures of his child. There I found the letters of his father Yordan Stoyanov - a reserve captain of the Fourth Pleven Regiment. He was an activist of the IMRO (Internal Macedonian Revolutionary Organization), the letters to him from 1903 are addressed: “To k. Yu. Stoyanov in Macedonia” and “To the District Governor J. Stoyanov wherever he is”. One day I will hand them over to the Military History Museum. It is strange to delve into the souls and destinies of people, but the journalistic profession has taught me a lot.

The last of the house' occupants, about whom I want to tell, is academician Dimitar Mishev from the Bulgarian Academy of Sciences, one of the fathers of television in our country, an active participant in the scientific programs for the Bulgarian space flights. For us children, he was just uncle Misho. He and his younger brother Iliya lived in a room facing the yard, and we used to squeak under their window, not caring that they were reading for exams. Their mother, aunt Tsonka, used to come from Lovech to visit them. A friend of my grandmother's, they often talked under the vine-arbour. Unfortunately, both uncle Misho, and Iliya, who stayed in our house for many more years and even brought his Polish wife to the modest room, are no longer alive...

As Georgi Minchev sang: “Blessed are the years when rock'n'roll was young” ...

Slavyana Manolova graduated in journalism from Sofia University „St. Kliment Ohridski “. She has been a journalist with Trud newspaper for many years. From 2015 to 2020 she was the editor-in-chief of the weekly „Yellow Labor“. She is currently an editor in the „Labor Weekend“ Saturday supplement of the daily “Labor“. She has participated with her publications in the books „China Infinitude“, „The Egypt Magic“, „Zoom Turkey“, „The Kingdom of Morocco - a country of travel“ and „The Magic of Travel“, published by ABUJET - Bulgarian Association of Tourism Journalists and Writers.

Как накаррахме знакови софийски къщи да проговорят?

Навсякъде по света къщите крият легенди и различни истории за щастие, скръб, прозрения, любов и приятелство. Но в тях се ражда и вдъхновението на творците – в стая, до прозорци, на тераса. Творчество, създадено в дълга самота или стихове и изобретения, появили се сред шумния живот на семейството, сред стените на опустели или спасени домове. Къщите пазят тайните на известни и неизвестни хора. Всеки ли, обаче, може да търси дълго и търпеливо, да разказва сладкодумно, без да прикрива истина и факти? Поредицата от многобройните проучвания и монографии у нас, посветени на старите български къщи, бе продължена от Мариана Екимова-Мелнишка и Александър Геров.

*От софийските къщи
най-любими на Мариана Екимова-Мелнишка са „близнаците“ –
къщите на братя Парушеви,
бул. „Евлоги и Христо Георгиеви“
№ 159-161*

Години наред през уикендите получавах мейлите на Мариана с линкове към публикациите в приложението Light на в. „Капитал“. И свикнах новата ми седмица да започва с разказите за историите и имената, за неизвестните факти, свързани със старите къщи. Като сега си спомням колко дълго съзерцавах една великолейна снимка на Александър Геров на читалище „Добри Войничков“ в публикацията „Нагоре-надолу из Шумен“ от октомврийски брой на Light от 2016 г... Или как ме впечатли фразата на Мариана относно софийските къщи: „към сърцето на стара София, където от госта време ме мами с усмихнато лице една от онези къщи, които плачат със сълзи от ронеща се мазилка под маската на оптимизъм...“. Когато се срещаме с нея по етажите на втори корпус или в книжарницата на НБУ, говорихме за тези текстове и снимки, разменяхме информация и тя все ме питаше откъде знам толкова много за софийските, за русенските, за пловдивските къщи. Бях водила рубрики за стара София, бях обикаляла много години, за да ги снимам, но най-важното, което ни свързваше и в университета – отговорността от преподаването с години на студенти по туризъм.

Как оживяха къщите?

Двете книги „Къщите говорят“ (2017 г.) и „Къщите още говорят“ (2019 г.) на М. Мелнишка и А. Геров са резултат от идеята и реализацията на един изключителен творчески проект на Нов български университет. В двата тома от около 800 страници са включени 655 къщи със снимките им. София е представена с 240 снимки на уникални стари сгради, разказва миналото им и живота

на хората, които са ги построили, обитавали или запазили от разрухата. Днес Мариана и Сашо си спомнят началото: „Интересът ни към красивите стари къщи трябва да се е таял в спомените ни от срещите с тях още от детството ни – обитавали сме такива, наши приятели и роднини са имали достолепни фамилни домове из цяла България. Десетилетия по-късно ги виждахме вече позападнали, с избодени очи-прозорци и зейнали врати, та се питахме, какво се е случило с тях и с хората, които са ги построили...”.

В продължение на пет години като редактор на книгите, последних детайлите на този уникален като идея, креативност и реализация, но и много труден, издателски проект. Заг едни от най-популярните и продаваните книги на книжния пазар стоят дългогодишни проучвания; десетки пътувания из България; срещи с експерти и специалисти от архиви и музеи; автентични записи на разговори със собственици и наследници; многобройни срещи с читатели от най-големите до най-малките градове на страната. Но навярно дългите часове, следобед между лекциите, в най-малката зала на първия етаж във втори корпус на НБУ, ще остане най-слабият професионален спомен в редакторската ми работа. Да обсъждаш всяко ново изречение, да спориш за най-точната дума, да споделяш най-интересните факти с журналист и преводач от класата на Мариана, това беше творческо приключение без граници...

Как се откриват къщите?

Освен преподавател по туризъм, Мариана Мелнишка е известен пътешественик, обиколил света. Споделя, че именно видяното извън България, изостря погледа ѝ към красотата на архитектурата. С помощта на фотографа – „фланьор”, както тя нарича Сашо, започват да проучват историята на забележителни сгради, да обикалят години наред и да снимат. Да, Мариана е виждала много подобни къщи в чужбина, но тъгува, че в България повечето са занемарени или полуразрушени. Какво ги е сполетяло и защо, са въпросите, на които екипът на книгите търси отговори. Често на представянията на книгите публиката разпитва за майсторството на фотографа. Сашо посвещава дълги часове пред и около всяка къща, улавя светлината. Не му убягват и детайлите, снима релефна глава, скулптирана птица, фигура на занаятчия по фасадите.

Имената на авторите са известни не само в професионалните им среди. Мариана Мелнишка е работила дълги години в БТА, в изданието ѝ за литература, изкуство и култура – ЛИК, по-късно в Народното събрание, където участва в организирането на първия свободен пресцентър. Превежда художествена литература. На нея дължим преводите на прочутите произведения „Птиците умират сами”, „Момчето на френския лейтенант”, „Портокал с часовников механизъм”, „Хари Потър” и др. В Нов български университет участва в създаването на магистърска програма по управление на туризма и преподава специализиран английски за ориентирани към бизнеса магистранти. Автор е на десетки пътеписи и журналистически публикации.

Доц. д-р Александър Геров е математик-информатик, потомък на Найден Геров и на известния украински имигрант Юрий Захарчук. Между архитектурите, създали облика на Следосвободженска България, открива свой пра-чичо, а родствениците му Евлоги и Христо Георгиеви, са насърчавали и подпомагали образованието на много от забележителните личности, построили и обитавали днешните архитектурни паметници. Работи и се хабилитира в БАН, преподава в математическа гимназия и в различни български университети, но фотографията му е хоби. Много са колегите,

приятелите и експертите, които помагат на този дългогодишен родолюбив проект. Първи са редакторите от в. „Капитал“, вкл. Ива Рудникова, върховител на начинанието, които насърчават интереса на авторите към историите и архитектурата и им поверяват почти петгодишна рубрика в притурката Light. Публикациите, придобили голяма популярност, са оценени от колегите на Мариана в Издателството на НБУ, и предложени за издание в книгата.

„Това бяха г-р Веселина Василева, която даде идея за обединяването на материалите в книга; проф. Богдан Богданов, който насърчи проекта; г-р Кристиан Хаджиев одобри и прокара проекта на академично ниво; доц. г-р Соня Алексиева ръководеше целия дъвтомник като редактор и ментор; художникът г-р Софрон Върбец, г-р Владимир Маринов прие и осъществи издателския проект; проф. Христо Тодоров защити аргументирано необходимостта на НБУ да издаде ценната и за нашите студенти, книга; арх. Белин Моллов даваше експертна подкрепа; г-р арх. Любинка Стоилова предоставяше информация и безрезервно подкрепи книгите; Наталия Конакчиева и нейните сътрудници в НИИКН ни дадоха пълен достъп до архивите за паметниците на културата; директорите на историческите музеи и библиотеките във всички градове ни затрупаха с краеведски издания и информация по темите. Ангел Ангелов в Пловдив, Христиан Облаков във Варна, Веселина Антонова в Русе, Снежана Маринова в Стара Загора, Иванка Ватева в Плевен, Лъчезар Тошев в Свищов, Елеонора Авджиева в Троян, писателите Емил Андреев и Георги Мишев, ни запознаха с историята на къщите в родните си градове, и още много...

Кои са любимите софийски къщи и сгради?

От софийските сгради най-мили на Мариана са: „близнаците“ на братя Парушеви на входа на ул. „Оборище“; къщата на Коста Дончев на ул. „Леонардо да Винчи“; къщата на Андрей Арсов на ул. „Мальовица“; сградата на 120 ОУ „Г. С. Раковски“; сградата на БАН. За най-сполучлива снимка обаче, намира тази на някогашната Софийска банка на ул. „Московска“.

Сашо харесва най-много оранжевата безименна къща на бул. „Дондуков“; къщата на фамилия Теодорови – бившия „Руски клуб-ресторант“ на ул. Славянска“; „Под липите“ на ул. „Журналист“; несъществуващата вече Къща с кулата на бул. „Джеймс Баучер“; къщата с дървена веранда и островърха куличка на бул. „Евлоги и Христо Георгиеви“. Но сградата на БАН на бул. „Цар Освободител“ – дългогодишното му работно място, отличава като своята най-сполучлива снимка.

А как можете вие да откриете най-красивите стари къщи на София? Тръгнете по стъпките на Мариана и Сашо с двете им книги, които наистина ще ви изненадат.

Доц. г-р Соня Алексиева е PR експерт с дългогодишен опит в областта на връзките с обществеността, доцент в Нов български университет. Издател и съставител на много книги в областта на туризма, културно-историческото наследство, пблик рилейшънс и бизнес комуникациите. Автор на над 10 книги и стотици публикации. Член на Международната асоциация по пблик рилейшънс (IPRA), на FIJET и на Управителния съвет на АБУЖЕТ. Член е още на Българското дружество за връзки с обществеността (БДВО), на СБЖ и на Българската асоциация по маркетинг (БAM) и др.

How we made significant Sofia houses speak?

All over the world, houses hide legends and various stories of happiness, sorrow, insights, love and friendship. But the inspiration of the artists is born in them as well - in a room, by a window, on a terrace. Works created in long solitude, or verses and inventions that appeared among the noisy life of the family, among the walls of deserted or saved homes. The houses keep the secrets of famous and unknown people. However, can everyone search long and patiently, tell stories sweetly, without hiding truth and facts? The series of numerous studies and monographs in our country, dedicated to the old Bulgarian houses, was continued by Mariana Ekimova-Melnishka and Alexander Gerov.

For years, on weekends, I received Mariana's emails with links to publications in the Capital newspaper's Light application. And I got used to my new week starting with stories about history and names, about the unknown facts related to the old houses. Now I remember how long I contemplated a magnificent photo of Alexander Gerov at the „Dobri Voinikov“ community center in the publication called „Up and down through Shumen“ from the October issue of Light in 2016... Or how I was impressed by Mariana's phrase about Sofia houses: „to the heart of old Sofia, where for a long time one of those houses that weep with tears of crumbling plaster under the guise of optimism, has been deceiving me with a smiling face.“ When we met her on the floors of the second building or in the New Bulgarian University's bookstore, we talked about these texts and photos, we exchanged information and she kept asking me how I know so much about the houses in Sofia, Ruse and Plovdiv. I had run columns about old Sofia, I had traveled for many years to photograph them, but the most important thing that connected us at the university - the responsibility of teaching tourism students for years..

How did the houses come to life?

The two books “The Houses Speak” (2017) and “The Houses Are Still Speaking” (2019) by M. Melnishka and A. Gerov are the result of the idea and realization of an exceptional creative project of the New Bulgarian University. The two volumes of about 800 pages include 655 houses with their photos. Sofia is presented with 240 photos of unique old buildings, telling their past and the lives of the people who built, inhabited or saved them from destruction. Today Mariana and Sasho remember the beginning: “Our interest in beautiful old houses must have been hidden in our memories of meeting them since our childhood - we have lived there, our friends and relatives have had stately family homes all over Bulgaria. Decades later, we saw them already on the decline, with pierced windows and gaping doors, so we wondered what had happened to them and to the people who built them...”.

For five years as a book editor, I traced the details of this unique as an idea, creativity and realization, but also very difficult, publishing project. Behind some of the most popular and best-selling books on the book market are many years of research; dozens of trips around Bulgaria; meetings with experts and specialists from archives and museums; authentic recordings of conversations with owners and heirs; numerous meetings with readers from the largest to the smallest towns in the country. But perhaps the long hours, in the afternoon between lectures, in NBU's smallest hall at the second building's first floor, will remain the sweetest professional memory in my editorial work. Discussing each new sentence, arguing about the most accurate word, sharing the most interesting facts with a journalist and translator from Mariana's class, it was a creative adventure without borders...

How are houses found?

Apart from being a teacher of tourism, Mariana Melnishka is a famous explorer who has traveled the world. She shares that what she saw outside Bulgaria sharpens her view of the beauty of architecture. With the help of the „flaneur“ photographer, as she calls Sasho, they began to study the history of remarkable buildings, tour for years and take pictures. Yes, Mariana has seen many similar houses abroad, but she is sad that in Bulgaria most of them are neglected or half-destroyed. What happened to them and why are the questions that the book team is looking for answers to. At book presentations, audiences often ask about the photographer's mastery. Sasho devotes long hours in front of and around each house, capturing the light. He does not miss the details, he captures a relief head, a sculpted bird, a figure made by a craftsman on the facades.

The names of the authors are known not only in their professional

circles. Mariana Melnishka worked for many years in the Bulgarian News Agency, in its publication for literature, art and culture - LIK (Visage), later in the National Assembly, where she participated in the organization of the first free press center. She translates fiction. We owe to her the translations of famous works „Birds Die Alone“, „French Lieutenant's Woman“, „A Clockwork Orange“, „Harry Potter“ and others. At New Bulgarian University, she participates in the creation of a master's program in tourism management and teaches specialized English for business-oriented masters. She authored dozens of travelogues and journalistic publications.

Assoc. Prof. Dr. Alexander Gerov is a mathematician-computer scientist, a descendant of Naiden Gerov and the famous Ukrainian immigrant Yuri Zakharchuk. Among the architects who created the image of Post-Liberation Bulgaria, he found his great-uncle. His relatives, Evlogi and Hristo Georgievi, encouraged and supported the education of many of the remarkable personalities who built and inhabited today's architectural monuments. Alexander Gerov works and has a habilitation at the Bulgarian Academy of Sciences, teaches at a mathematics high school and at various Bulgarian universities, but photography is his hobby. There are many colleagues, friends and experts who help this long-standing patriotic project. The first are the editors of „Capital“ newspaper, incl. Iva Rudnikova, the inspirer of the endeavor, who encourage the authors' interest in history and architecture and entrust them with an almost five-year column in the Light supplement. The publications, which gained great popularity, were evaluated by Mariana's colleagues at the NBU Publishing House and proposed for publication in a book..

„These were Dr. Veselina Vasileva, who gave an idea for combining the materials in a book; Prof. Bogdan Bogdanov, who encouraged the project; Dr. Kristian Hadjiev approved and promoted the project at the academic level; Assoc. Prof. Dr. Sonya Aleksieva supervised the entire two-volume book as an editor and mentor; the artist Dr. Sofroni Varbev, Dr. Vladimir Marinov accepted and implemented the publishing project; Prof. Hristo Todorov argued the need for NBU to publish the book, which is also valuable for our students; Arch. Belin Mollov provided expert support; Dr. Arch. Lyubinka Stoilova provided information and unreservedly supported the books; Natalia Konakchieva and her associates at the National Institute for Immovable Cultural Heritage gave us full access to the archives of cultural monuments; the directors of the historical museums and libraries in all the towns flooded us with local lore publications and information on the topics. Angel Angelov in Plovdiv, Hristian Oblakov in Varna, Veselina Antonova in Ruse, Snezhana Marinova in Stara Zagora, Ivanka Vateva in Plevn, Lachezar Toshev in Svishtov, Eleonora Avdzhieva in Troyan, the writers Emil Andreev and Georgi Mishev, introduced us to the history of the houses in their hometowns, and much more ...”

What are Sofia's favorite houses and buildings?

Of the buildings in Sofia, Mariana's favorite are: the „twins“ of the Parushevi brothers at the entrance to „Oborishte“ Street; Kosta Donchev's house on „Leonardo da Vinci“ Street; Andrey Arsov's house on „Malyovitsa“ Street; the building of 120th primary school „G. S. Rakovski“; the Bulgarian Academy of Sciences' building. The most successful photo, however, she finds that of the former Sofia Bank on „Moskovska“ Street.

Sasho likes the orange nameless house on „Dondukov“ Blvd. the most; the house of the Teodorovi family - the former „Russian club-restaurant“ on „Slavyanska“ Street; „Under the Lindens“ restaurant on „Journalist“ Street; the now non-existent House with the Tower on „James Boucher“ Blvd.; the house with a wooden veranda and a pointed tower on „Evlogi and Hristo Georgievi“ Blvd. But the building of the Bulgarian Academy of Sciences on „Tsar Osvoboditel“ Blvd. - his long-term workplace, stands out as his most successful photo.

And how can you find the most beautiful old houses in Sofia? Follow in the footsteps of Mariana and Sasho with their two books, which will really surprise you.

Assoc. Prof. Dr. Sonya Aleksieva is a PR expert with many years of experience in the field of public relations, associate professor at the New Bulgarian University. Publisher and compiler of many books in the field of tourism, cultural and historical heritage, public relations and business communications. Author of over 10 books and hundreds of publications. Member of the International Public Relations Association (IPRA), FIJET and the Board of ABUJET. She is also a member of the Bulgarian Public Relations Association (BDVO), the Union of Bulgarian Journalists and the Bulgarian Marketing Association (BAM) and others.

*Bulgarian Academy of Sciences
on "Tsar Osvoboditel" Blvd.*

Улица “Цар Иван Асен II” - врата към новата история на София

Не само кореняците софиянци, но и новодошлите харесват историята и културата на града - впечатляват се от знакови централни улици, които разказват удивителни случки за личности, къщи, паметници. Имам късмета да живея на забележително място - „Цар Иван Асен II“. Улицата, която ще изостава само веднъж в живота си.

Къщата на Ран Босилек

Късметлици са съкварталците – на минути стигат до баш центъра на столицата. От едната им страна е Софийският университет, а от другата – Орлов мост, който заедно с Лъвовия са неизменните символи на града. Орловият е над Перловската река, построен през 1891 г., под ръководството на Вацлав Прошек. Орлите - негови покровители и защитници, са произведени във фирмата „Рудолф Филип Вагнер“, а проектът е на стойност 80 000 лв. тогавашна пара. Още от онова време Орлов мост се превръща в символ на свободата и във врата на града - през 1878 г., съглас-

но Санстефанския мирен договор, тук са посрещнати българските затворници от Диарбекир, надигнали глас срещу османското иго. Мостът става свидетел на връчването на ключа на София на куп гържавни глави и известни личности от Вилхелм II до Юрий Гагарин. Та, от него тръгва и ул. „Цар Иван Асен II“.

Тя се разделя на две почти равни части

Долната бележат двете култови жилищни кооперации „Асеновец“ и „Царевец“. Историкът Стоян Трендафилов пише, че кварталът около Орлов мост възниква към 30-те години на миналия век, когато натам започва да се измества културният живот на столицата. През 1928 г. започва създаването на Борисовата градина, а архитект Фрай иска да я превърне във втори Булонски лес. Тук се оформя атрактивно място за разтуха и спорт - „Ариана“ - езеро, превръщало се през зимата в ледена пързалка. По онова време кънкьори и зяпачи въздишат по Пепи Инглиш, колоритна дама, със забележителни умения на пързалката. Сред хладните води е и пивница „Ариана“, чиито редовен посетител е Йордан Йовков.

Горната част на „Цар Иван Асен II“ е разположена между квартала на войводите (улиците там носят имената на Момчил, Ивай, Добромир Хриз, Чавдар, Страхил, Мануш, Бойчо) и началото на комплекс „Яворов“. Цените на имотите тук са сред най-високите в столицата. А стигнеш ли до „Ситняково“ и се обърнеш, пред теб блесват кубетата на „Св. Александър Невски“ – изумителна гледка, на която никога няма да се наситя.

Жилищна кооперация „Царевец“ е построена през 1930 г. от арх. К. Гечев

Мястото до „Царевец“ се нарича първо Стамболови, а после Вълкови ливади. До прочутата кооперация е имало сметище. След Първата световна война спекуланти започват да изкупуват местните земи и да ги продават на предприемачи. Така възникват първите уникални постройки, които се населяват от имотни хора.

„Цар Иван Асен II“ и улчките наоколо събират едновременно интелектуален елит - Йордан Радичков, Ран Босилек, Дора Габе, Емануил Попдимитров. Тук е и т. нар. Професорски квартал, където домове гледат математици, юристи, икономисти, философи, биолози, певци.

Не липсват и магазинчетата. В началото е култовото Арт кафе, средище на джаз музиканти. Навремето наричат квартала Малкия Париж заради уютните криволичещи улици, едрите дялани камъни, навяващи спомен за „Шанз-Елизе“, градинките. Преди години тук с грънчене прелитат четворката и десятката, а спирачките на

ватманите със скърцане спират пред другата емблема на „Иван Асен“ - Стъклената спирка. Напълно по парижки са неустоимите сладости, с които изкушава „Пчела“, сред тях ръчно изработени шоколадови фигури.

Кино „Влайкова“ – най-старият филмотечен салон у нас

Димо Казасов разказва в спомените как един ген се разхожда по булевард „Цар Освободител“ и малко преди Орлов мост е изненадан да види стария си приятел - писателя Тодор Г. Влайков, в каруца, седнал върху натоварен в нея пясък. „Недоумявах каква грижа го е захвърлила върху купището пясък, карано от разнебитена и ужасно грънкаща кола. Заинтересувах се и узнах, че той, заедно със своята съпруга, строят читалищно кино на ул. „Иван Асен II“.

През 20-те години на миналия век третата съпруга на известния български общественик, депутат и поет Тодор Влайков – Мария, опотекира цялото семейно имуществото, за да построи сграда, в която да има „удобен салон, който да служи чрез уредения в него кинематограф за литературно-музикални вечеринки, разни сказки, народни четения и прочие.“ Условието е след смъртта салонът да стане собственост на Министерството на Науката и Просветата. По силата на това завещание салонът съществува до днес. Битува вярването, че дамите, които идват във „Влайкова“, губят бижутото, с което са дошли – уж прокоба на призрак на г-жа Влайкова. През 69-та киното става архивно и в него се въртят ленти на Фелини, Антониони, Бунюел, Чаплин, Джон Форд.

Аромат на хляб и любов

Гордостта на улицата обаче е хлебарничката, наречена „Меген хляб“. Мястото е култово и част от живота на столицата още от 30-те години на миналия век. Първият майстор след реституцията на помещението е Къци, който преди изгрев замесва хляб и го изпича в тухлена пещ. Днес любовта и преклонението към хляба са същите, а занаятът върти синът му Павел. Покрит с брашно, той работи редом до пекарите. „Когато баща ми ходеше на работа, нямаше кой да ме гледа и все бях с него. Така от малък се научих на занаята и естествено поех бизнеса“, споделя Павел. Той е с магистърска степен по икономика, а жена му Илияна – по социология. Тя пък наследява сладкарските умения на майка си и днес изработва захарните изкушения на пекарната.

Юлия Вълкова още от първи курс в Софийския университет участва в списването на университетския вестник. Първата ѝ месторабота е в „Българска армия“, а след това - в „Труд“. Участва в създаването на седмичното издание на ежедневника - „Жълт Труд“. Пише за култура, мода, естетика, туризъм, вино, храна. Днес продължава тази традиция в личния си сайт luxurylifebg.com. Пътува у нас и по света и продължава да се удивлява на природата, културата и изкуството, които я карат да не спира да обича журналистиката.

Tsar Ivan Asen II Street - a gateway to the new history of Sofia

The Eagle Bridge

Not only the natives of Sofia, but also the newcomers like the city's history and culture - they are impressed by the iconic central streets, which tell amazing stories about people, houses, monuments. I am lucky to live in a remarkable place - „Tsar Ivan Asen II“. The street I will leave only once in my life.

The neighbors are lucky - in minutes they reach the very center of the capital. On one side stands the Sofia University, and on the other - the Eagles' Bridge, which together with the Lions' Bridge are the constant symbols of the city. The Eagles' stretches above the Perlovska River, it was built in 1891, under the leadership of Vaclav Prosek. The Eagles - his patrons and defenders, were produced by the "Rudolf Philip Wagner" company, and the project was worth BGN 80,000 at the time. Since that time, the Eagles' Bridge has become a symbol of freedom and a gateway to the city - in 1878, according to the San Stefano Peace Treaty, Bulgarian prisoners from Diyarbakir, who raised their voices against the Ottoman yoke, were welcomed here. The bridge witnessed the handing over of the key to Sofia to a crowd of heads of state and celebrities, from Wilhelm II to Yuri Gagarin. Well, Tsar Ivan Asen II Street also starts from it.

The monument to Luchnikov

Detail from Eagle Bridge

It is divided into two almost equal parts

The lower part is marked by the two cult housing cooperatives “Asenovets” and “Tsarevets”. The historian Stoyan Trendafilov writes that the neighborhood around Eagles’ Bridge originated in the 1930s, when the cultural life of the capital began to shift there. In 1928, the creation of the Boris’ Garden began, and architect Fry wanted to turn it into a second Boulogne Forest. Here was formed an attractive place for recreation and sports - “Ariana” - a lake that turned into an ice rink in winter. At the time, skaters and onlookers were sighing at Pepi English, a colorful lady with remarkable skating skills. Among the cool waters was the Ariana pub, a regular visitor of which was Yordan Yovkov.

The upper part of “Tsar Ivan Asen II” Street is located between the quarter of the Voivodes (the streets there are named after Momchil, Ivats, Dobromir Hriz, Chavdar, Strahil, Manush, Boycho) and the beginning of the “Yavorov” complex. Property prices here are among the highest in the capital. And when you reach “Sitnyakovo” and turn around, the domes of St. Alexander Nevsky shine in front of you - an amazing sight that I will never get enough of.

The “Tsarevets” residential building was built in 1930 by arch. K. Gechev

The location next to “Tsarevets” is called first Stambolovi and then Valkovi Meadows. There was a landfill next to the famous building. After the First World War, speculators began to buy local lands and sell them to entrepreneurs. Thus arose the first unique buildings inhabited by propertied people.

“Tsar Ivan Asen II” Street and the surrounding streets gathered the intellectual elite of the the gone by time - Yordan Radichkov, Ran Bosilek, Dora Gabe, Emanuil Popdimitrov. Here is the so-called Professor’s neighborhood, where mathematicians, lawyers, economists, philosophers, biologists, singers built their homes.

There are also enough small shops. In the beginning is the cult Art Cafe, a center of jazz musicians. The neighborhood was once called Little Paris because of its cozy meandering streets, large cut stones, reminiscent of the Champs-Elysees, and gardens. Years ago, the “four” and “ten” trams used to flit and rattle here, and the motorman’s brakes used to creak in front of the other “Ivan Asen” emblem, the Glass Station. Completely Parisian were the irresistible sweets with which “Bee patisserie” tempted people, among them handmade chocolate figures.

“Vlaykova” Cinema - the oldest film library in Bulgaria

Dimo Kazasov recounted in his memoirs how one day he was walking along “Tsar Liberator” Boulevard and shortly before Eagle Bridge he was surprised to see his old friend - the writer Todor G. Vlaykov, in a cart, sitting on a pile of sand loaded in it. “I wondered what kind of concern had thrown him on the pile of sand, transported by a rickety and terribly rattling cart. I became interested and learned that he and his wife were building a community center cinema on “Ivan Asen II” Street.

In the 1920s, the third wife of famous Bulgarian public figure, member of the Parliament and poet Todor Vlaykov - Maria, mortgaged the entire family property to build an edifice that could be a “comfortable hall to serve through the cinematograph arranged in it for literary and musical parties, various talks, folk readings, etc.” The condition was that after her death the salon becomes property of the Ministry of Science and Education. By virtue of this will, the hall exists to this day. There is a belief that the ladies who come to “Vlaykova” lose the jewelry they came with - supposedly the Mrs. Vlaykova’s ghost omen. In 69 the cinema became archival and it featured reels by Fellini, Antonioni, Bunuel, Chaplin, John Ford.

Aroma of bread and love

The pride of the street, however, is the bakery called “Honey Bread”. The place is cult and part of the capital’s life since the 30s of last century. The first craftsman after the restitution of the premises was Katsi, who used to knead bread and bake it in a brick oven before sunrise. Today the love and worship of bread are the same, and the craft is run by his son Pavel. Covered with flour, he works next to the bakers. “When my father went to work, there was no one to look after me and I was always with him. That’s how I learned the trade from a young age and naturally took over the business”, shares Pavel. He has a master’s degree in economics and his wife Iliana has one in sociology. She inherited her mother’s confectionery skills and today she makes the bakery’s sugar temptations.

Since her first year at Sofia University, Julia Valkova has participated in the writing of the university newspaper. Her first job was in the “Bulgarian Army” newspaper, and then in the “Labor” newspaper. She participated in the creation of the daily Labor’s weekly edition - “Yellow Labor”. She writes about culture, fashion, aesthetics, tourism, wine, food. Today this tradition continues in her personal website luxurylifebg.com. She travels in Bulgaria and around the world and continues to be amazed by nature, culture and art, which make her keep loving journalism.

